

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ذخیره و بازیابی اطلاعات

Information Storage & Retrieval

سیستم و ساختار فایل File Structures

تهیه و تنظیم: مهندس رحیم اکبری

تعریف حافظه :

به هر وسیله ای که توانایی حفظ اطلاعات (مجموعه داده ها) را داشته باشد به گونه ای که کاربر (کاربر) بتواند در هر زمان به داده های مورد نیاز (مجموعه داده ها) از آن دستیابی (دستیابی) داشته باشد را حافظه می گویند.

محیط کامپیوتر: شامل دو محیط است: ۱- محیط درون ماشین ۲- محیط برون ماشین

۱- محیط درون ماشین:

شامل خود ماشین با اجزاء و عناصر داخلی اش مانند:

- **Main Memory** شامل:

RAM (Random Access Memory)

ROM (Read Only Memory)

- **Cpu** (Central Processing Unit) شامل:

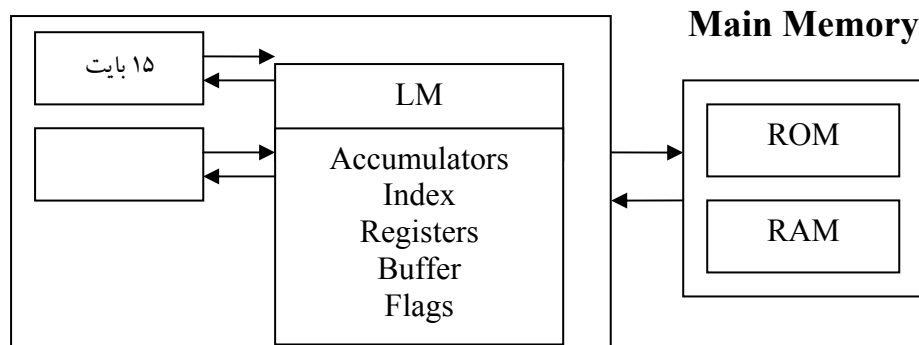
CU (Control Unit)

ALU (Arithmetic Logical Unit)

LM (Local Memory)

Flags, Buffer, Register, Index, Accumulator

CPU

۲- محیط برون ماشین:

شامل دستگاه های جانبی می باشند که برخی از این دستگاه ها برای ذخیره سازی اطلاعات نیز بکار میروند که شامل:

حافظه های جانبی (EXTENDED MEMORY) :

۱- Magnetic Reel to Reel Drives

۲- Magnetic Cassette Drives

۳- Floppy Disk Drives

۴- Hard Disk Drives

۵- DVD Drives

۶- CD Drives

Input

- 1.Card & Tape Readers
2. Audio Amplifiers
- 3.Laser Disk Drivers
4. Transducers
- 5.Video
- 6.Modem
- 7.Network

Outrut

- 1.Card & Tepepunches
- 2.Printers
- 3.Plotters
- 4.Audio Speakers
- 5.Machine Control Devices
- 6.Modem
- 7.Network

حافظه ها به دو دسته تقسیم می شوند:

۱- حافظه اولیه (اصلی - درون ماشین): که پردازنده جهت اجرای برنامه ها مستقیماً با آن سروکار دارد.

۲- حافظه ثانویه (جانبی - برون ماشین): جهت ضبط اطلاعات و فایل ها به کار می رود.

*توجه:

ما در درس ذخیره و بازیابی با حافظه های جانبی سروکار داریم و در درس ساختمان داده هم با حافظه های اصلی سروکار داریم.

ویژگیها یا ((خصوصیات)) کلی حافظه ها :

۱- **فرار و غیر فرار:** حافظه هایی که با رفتن برق اطلاعات آنها از بین می رود ، حافظه های فرار (Volatile) و آنهایی که با رفتن برق داده های خود را حفظ می کند ، غیر فرار (Non Volatile) می باشند. حافظه اصلی اغلب فرار و حافظه جانبی غیر فرار می باشد.

۲- **خواندنی یا خواندنی نوشتنی (R,R/W):** بعضی حافظه ها مثل (RAM) یا هارد دیسک خواندنی نوشتنی هستند (R/W)، بعضی دیگر مثل (cd-rom) فقط خواندنی هستند.

به خواندن اطلاعات از حافظه اصلی به اصطلاحا واکنشی یا Fetch گفته می شود .

۳- **آدرس دهی یا همان نشانه پذیری (Addressability):** هر حافظه ای دارای یک شیوه آدرس دهی میباشد که به کمک آن خانه هایش مورد دستیابی قرار می گیرد. مثلاً حافظه (RAM) آرایه ای از بایتهاست که هر کدام یک آدرس (عدد یکتا) دارند. یا هارد دیسک به صورت جفت عدد (شماره هد-شماره سیلندر-شماره سکتور) آدرس دهی می شود.

۴- **ظرفیت (Capacity):** هر حافظه دارای ظرفیتی است که به بیت و بایت و... بیان می شود.

۵- **زمان دستیابی (Access time):** از لحظه ای که دستور خواندن و نوشتن داده می شود تا لحظه ای که حافظه مورد نظر مورد دستیابی قرار می گیرد را زمان دستیابی میگویند. مثلاً زمان دستیابی حافظه (RAM) حدود ۱۲۰ نانو ثانیه و زمان دستیابی دیسک حدود ۳۰ میلی ثانیه است. یعنی از این نظر (RAM) در حدود ۲۵۰ برابر سریعتر از دیسک می باشد.

۶- **نرخ یا سرعت انتقال (Transfer Rate):** مقدار اطلاعاتی است که در واحد زمان از حافظه قابل انتقال است و یکی از واحد های آن بایت در ثانیه است . مثلاً در یک ثانیه ۱۲۰ بایت داده از این حافظه منتقل می شود.

سلسله مراتب حافظه ها (Storage Hierarchy):

بدلیل محدودیتها و مزایای حافظه ها که در زیر به بعضی از آنها اشاره می گردد سلسله مراتب حافظه ها پدید آمد:

۱- حافظه های اصلی (RAM) در حال حاضر همچنان محدودیت ظرفیتی دارند (مثلا حدود 128 MB یا 1 GB)

۲- فقط بخشی از اطلاعات برنامه های در حال اجرا لازم است در حافظه اصلی قرار گیرد و لازم نیست تمام بخشهای همه برنامه ها به حافظه (RAM) آورده شود.

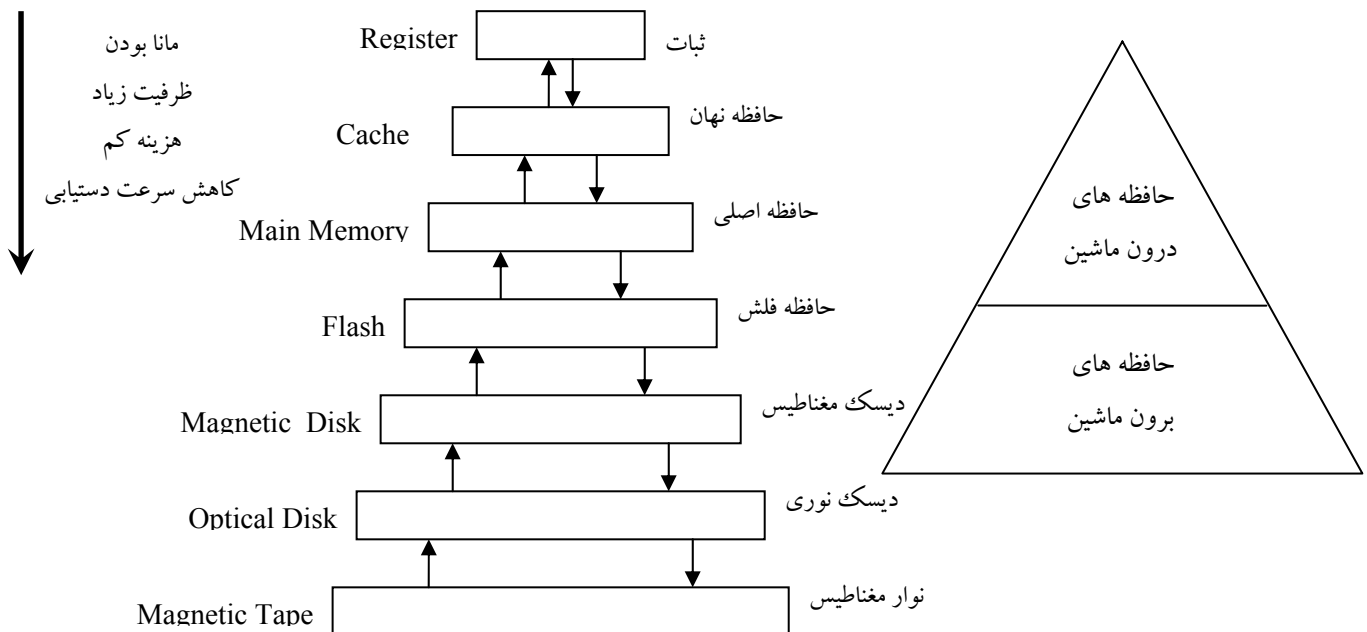
۳- حافظه های سریع ، گران هستند.

۴- حافظه های درون ماشینی اغلب فرار می باشند و داده های آنها با رفتن برق از بین می روند.

۵- بسیاری از برنامه ها به حافظه ای بیشتر از حافظه (RAM) نیاز دارند در این حال مثلا از بخشی از دیسک بعنوان حافظه مجازی (Virtual Memory) استفاده می شود.

۶- حافظه های درون ماشینی دارای سرعت زیاد ، حجم کم ، هزینه بالا و فرار نسبت به حافظه های برون ماشینی اند.

۷- ممکن است نیاز باشد چندین فرایند (پردازش Process) بصورت هم روند (Concurrent) به اطلاعات دسترسی داشته باشند برای این منظور کافی است آن اطلاعات را مثلا بر روی دیسک به اشتراک (share) گذاشت.

*توجه:

ما به چگونگی ذخیره سازی اطلاعات بصورت فایل ها در محیط برون ماشینی می پردازیم ، برای این منظور باید از رایجترین رسانه های محیط برون ماشینی یعنی نوار و دیسک شناخت نسبی داشته باشیم.

منظور از ذخیره و بازیابی چیست؟

این درس با عنوان ذخیره و بازیابی اطلاعات (Information Storage and Retrieval) و نیز ساختار فایل ها (File Structures)

معروف است که منظور از ساختار فایل ، سازماندهی داده ها روی دستگاه های ذخیره سازی ثانویه است . به عبارت دیگر این

درس به نحوه ذخیره داده ها در فایلها و عملیات لازم برای دستیابی به داده ها بر روی حافظه های جانبی می پردازد. اغلب برای

ذخیره و بازیابی از حافظه دیسک استفاده می‌گردد که مشکل اصلی در آن، زمان نسبتاً زیادی است که برای بازیابی اطلاعات از دیسک لازم می‌باشد.

انواع حافظه های جانبی از نظر تکنولوژی ساخت :

- ۱- تکنولوژی الکترومکانیکی : کارت و نوار منگنه شدنی
- ۲- تکنولوژی الکترومغناطیسی : نوار مغناطیسی ، دیسک مغناطیسی و طبله (Drum)
- ۳- تکنولوژی الکترواپتیک : دیسک نوری
- ۴- تکنولوژی الکترومغناپتیک (نوری): دیسک (مغناطیسی - نوری) (MO)(Magnetic - Optic)

نوار مغناطیسی:

نوار مغناطیسی اصولاً برای پردازش ترتیبی یا پی در پی (Sequential) اطلاعات استفاده می گردد از نظر تکنولوژی ساخت نوار های مغناطیسی به ۴ دسته تقسیم می شوند:

۱- ریل به ریل

۲- نوار کارت ریج

۳- نوار

کاست

۴- نوار صوتی

فرق نوار کارت ریج با نوار ریل به ریل:

نوار کارت ریج در یک محفظه پلاستیکی قرار داده شده تا در مقابل گرد و خاک محافظت گردد.

نوار و نوار خوان:

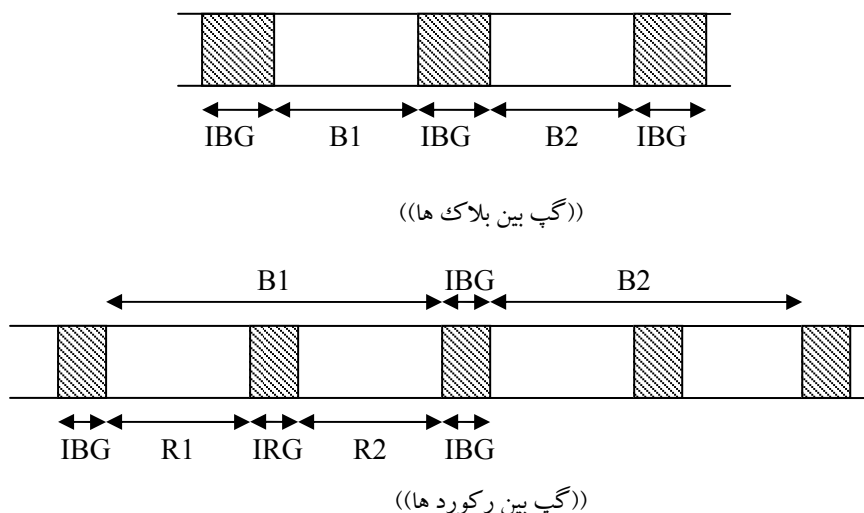
نوار دارای غشاء مغناطیس شونده با شیار (Track) هایی که از نظر تعداد دو نوع می‌باشد ، نوار ۷ شیاره و نوار ۹ شیاره که یکی از شیار های نوار جهت کنترل خطا (بیت پریتی) استفاده می شود ، دو نوع بیت پریتی وجود دارد ، یکی بیت پریتی طولی ، یکی بیت پریتی عرضی .

چگالی (Density):

به تعداد بیت های قابل ضبط در هر اینچ نوار ، چگالی گفته می شود. چگالی در نوار با واحد بیت در اینچ (bpi) بیان می گردد که با توجه به نحوه ذخیره عرضی کاراکتر ها در شیار ها ، معادل همان بایت در اینچ یا کاراکتر در اینچ می باشد.

گپ (Gap):

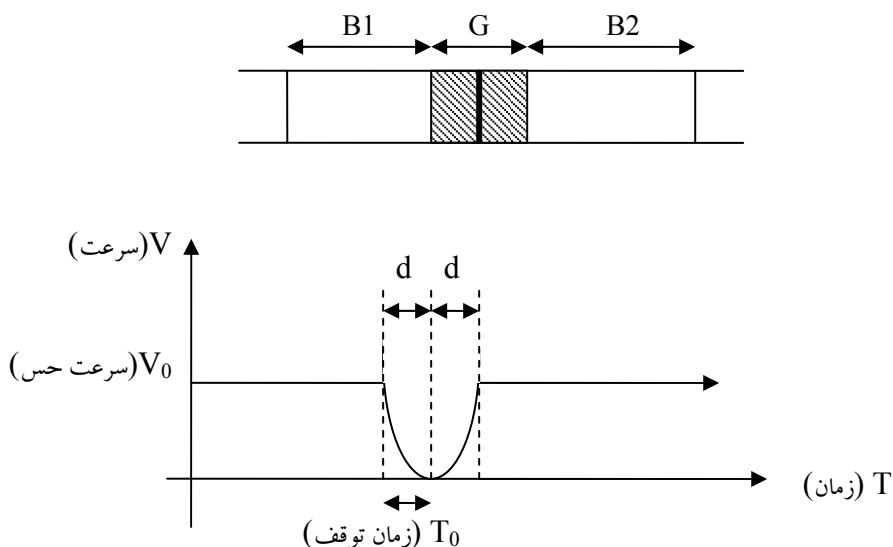
به فضای بلااستفاده یا هرز (Waste) بین دو بلاک یا دو رکورد ، گپ بین بلاکها (IBG) یا گپ بین رکورد ها (IRG) گفته می شود.

فضای گپ جهت توقف هد یا حرکت دوباره آن استفاده می شود.

سرعت حس:

برای آنکه هد بتواند داده های موجود بر روی نوار را بخواند لازم است به سرعت مناسب و یکنواختی به نام سرعت حس برسد ، از طرفی هنگام توقف ، فضایی جهت رسیدن سرعت حس به سرعت صفر و فضایی هم برای رسیدن به سرعت یکنواخت مورد نیاز است.

$$\text{زمان توقف: } t_0 = \frac{2d}{v_0} \Rightarrow t_0 = \frac{2d}{v_0} \Rightarrow \left(t_0 = \frac{G}{V_0} \right)$$

$$\frac{\text{Inch}}{\text{Sec}} : \text{واحد سرعت حس}$$

مثال:

اگر $V_0 = 450 \frac{\text{inch}}{\text{s}}$ و $G = 0.9 \text{ inch}$ باشد زمان t_0 برابر خواهد بود با:

$$t_0 = \frac{G}{V_0} = \frac{0.9}{450} = \frac{9}{4500} = \frac{1}{500} = \frac{2}{500} = \frac{2}{1000} = 2\text{ms}$$

میلی ثانیه

مثال:

اگر سرعت حس نوک یک نوار برابر $V_0 = 150 \frac{\text{inch}}{\text{Sec}}$ و زمان رسیدن به این سرعت 50 ثانیه باشد، IBG چقدر است؟

نخوه ذخیره سازی فایل روی نوار :

فایل ها به صورت بلاکهایی به شکل پشت سر هم روی نوار ذخیره می شود که هر بلاک مجموعه ای از رکورد ها می باشد .
چندین فایل را می توان روی یک نوار ذخیره کرد که در این حالت هر فایل یک علامت ابتدایی فایل (BOF) و یک علامت پایان فایل (EOF) دارد.

پارامترهای نوار :

الف: پارامترهای ظرفیتی که عبارتند از:

۱. چگالی (با واحد bpi)
۲. طول نوار (غالباً با واحد فوت)
۳. اندازه (IBG) (معمولاً بین 0.3 تا 0.75 اینچ است)

ب: پارامترهای زمانی که عبارتند از:

۱. سرعت لغزش نوار (با واحد اینچ در ثانیه)
۲. نرخ انتقال (با واحد بایت در ثانیه)
۳. زمان حرکت - توقف (بر حسب میلی ثانیه)

*توجه:

نرخ انتقال به دو صورت می باشد:

۱. اسمی (Nominal Rate): توسط کارخانه سازنده بیان می شود

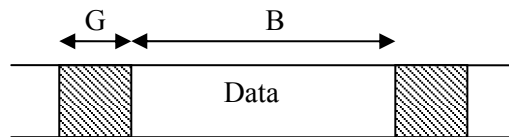
$$S_n = L \times D$$

طبق فرمول می توان محاسبه کرد:

D: چگالی

L: طول به اینچ

S_n : ظرفیت اسمی

قابل محاسبه است: با توجه به این که به ازای (B) بایت داده باید (B+G) بایت از ظرفیت نوار مصرف شود لذا در صد

$$\frac{B}{B+G} \times 100 \text{ : استفاده واقعی از نوار}$$

$$S_E = \frac{B}{B+G} \times S_N \text{ : پس ظرفیت واقعی نوار برابر است با}$$

تذکره ۱: می بینیم که طول گپ و طول بلاک در میزان واقعی استفاده از نوار تاثیر دارند.

$$S_E = \frac{B - W'_B}{B - W'_B + G} \times S_N \text{ : محاسبه ظرفیت واقعی (S}_E\text{) نوار بصورت دقیق تر}$$

به جای (B) معادل $(B - W'_B)$ را می گذاریم که (W'_B) میزان حافظه هرز به ازاء یک بلاک می باشد (غیر از گپ)

تذکره ۲: امروزه از نوارها برای بایگانی و آرشیو استفاده می شود.

نوار کاست:

این دستگاه کاملاً شبیه نوارهای صوتی متداول است. نوعی از آن دارای عرض 0.15 اینچ، طول 100 تا 150 فوت بوده و ارزانترین حافظه هایی است که عمده تاً در مینی و کامپیوترهای های کوچک کاربرد دارد.

ضبط کننده های صوتی تطبیق داده شده با کامپیوتر:

در اکثر کامپیوترهای شخصی و تجاری از ضبط کننده های صوتی ارزان برای ضبط داده ها استفاده می شود. سرعت گونه ای از این نوارها 1.875 اینچ در ثانیه بوده، کند حرکت می کند. طول اینگونه نوار 562 فوت و ظرفیت آن 500,000 بایت در هر طرف است. این نوع نوارها در ابعاد دیگری هم وجود دارد.

نوار کارت ریج:

تفاوت آن با نوارهای ریل به ریل این است که این نوارها در یک محفظه پلاستیکی جای دارند تا از تماس محیط خارجی و گرد و خاک محفوظ بمانند. این گونه نوارها نیز دو ریل دارند که نوار بر آنها می لغزد. انواع استاندارد از این گونه نوارها موجود است از جمله:

- نوار نوع 300: طول 300 و 450 فوت، عرض 0.25 اینچ، ابعاد محفظه 4*6*0.7 اینچ

- نوار نوع 100: طول 140 فوت، عرض 0.15 اینچ، ابعاد محفظه 2.4*3.2*0.5 اینچ

به نوع دوم گاهی مینی کارتريج می گویند . نوع اول با چهار شیار ، 4.3 MB و نوع دوم با دو شیار ، 6.4 KB ذخیره می کند . در نوع دیگری از کارتريج به نام QIC ، عرض 6.27 mm و ظرفیت آن 40 MB تا 10 GB است.

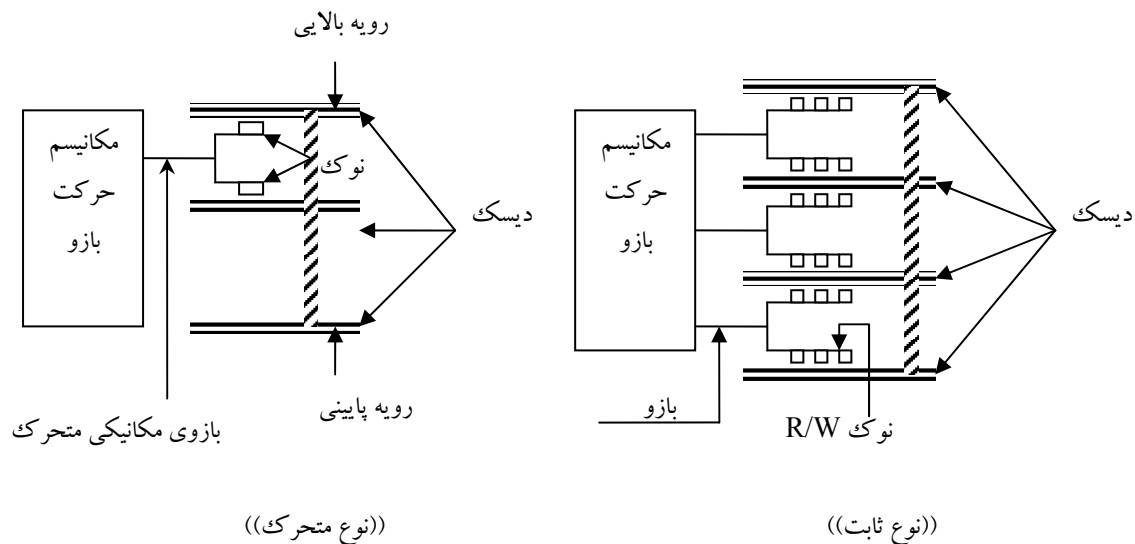
دیسک مغناطیسی: ۱- هارد دیسک ۲- فلاپی دیسک

نحوه دستیابی به داده های ذخیره شده در آن بصورت تصادفی می باشد که اصطلاحاً به آن DASD (Direct Access Device) گفته می شود . از جنبه های مختلفی می توان آنرا بررسی کرد:

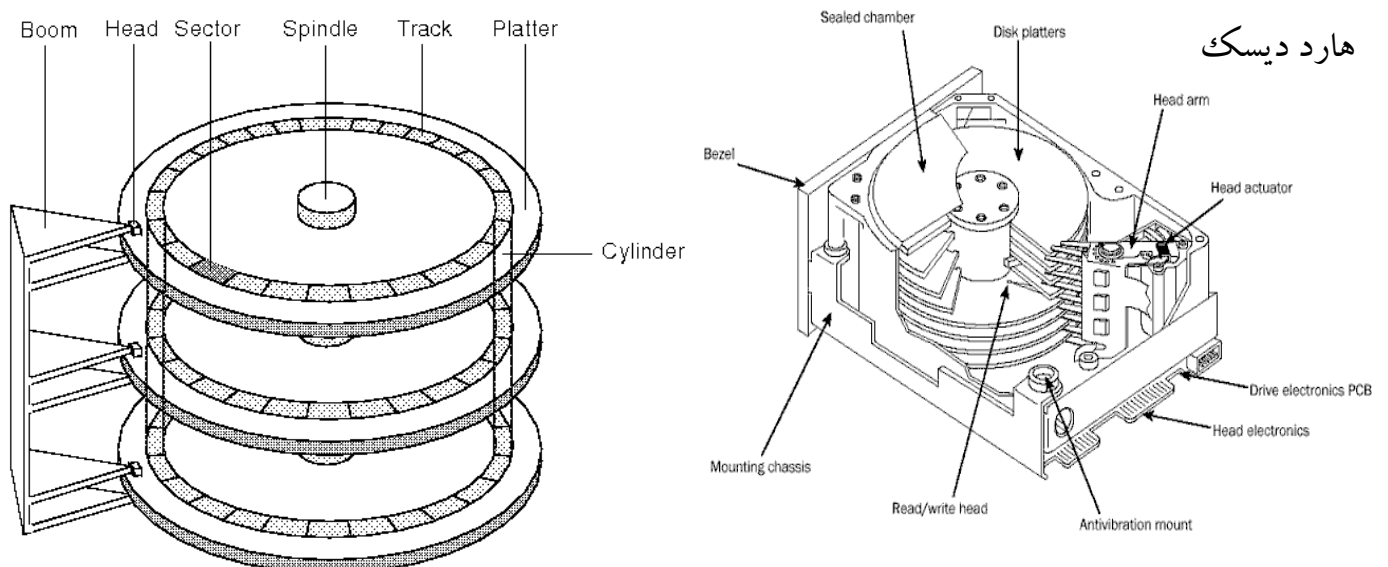
۱- از نظر توانایی جابجا شدن دیسکها به دو دسته ثابت (Fixed) و قابل جا به جایی تقسیم می شود.

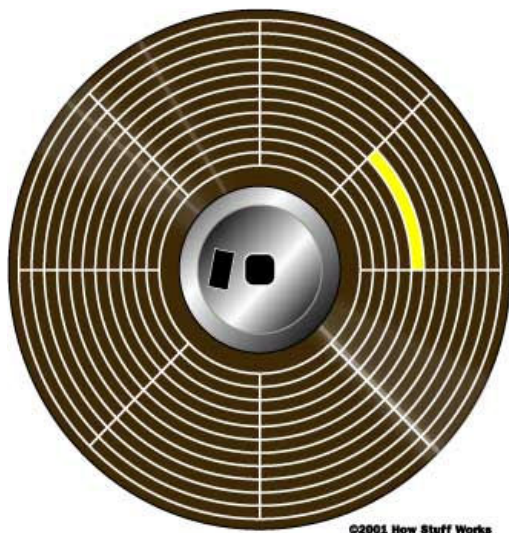
دیسک مغناطیسی ثابت مانند: هارد دیسک ، دیسک مغناطیسی جا بجا پذیر مانند فلاپی

۲- از نظر هد به دو دسته هد ثابت (Fixed Head) و هد متحرک تقسیم می شوند . در اغلب دیسک های امروزی بازوی هد می تواند در راستای شعاع حرکت کرده و از شیار به شیار دیگر برود . در دیسک هایی با هد ثابت هر شیار برای خود هدی دارد و بدین ترتیب بازوی هد حرکت نمی کند . دیسکهای با هد ثابت سریع تر و گرانتر می باشند.

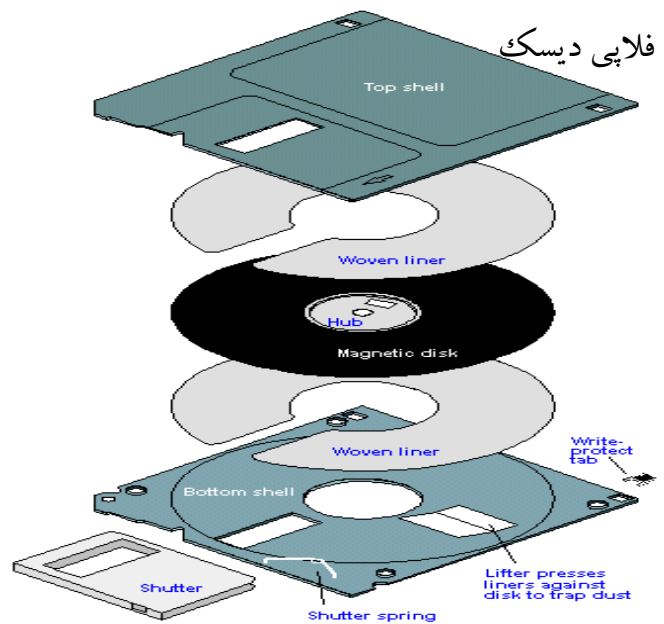

۳- از نظر جنس صفحه به دو دسته دیسک سخت و دیسک فلاپی تقسیم می شوند . در دیسک سخت (Hard Disk) صفحات از جنس آلومینیوم بوده و در فلاپی ها (Floppy Disk) از نوع پلاستیک می باشد

©2001 How Stuff Works

فلاپی دیسک

۴- از نظر تعداد صفحات به دو دسته تک صفحه ای (Single Platter) مانند: فلاپی دیسک و چند صفحه ای (Multiple Platters) مانند هاردی دیسک تقسیم می شوند. دیسک های چند صفحه ای را گاهی اوقات پک (Pack) می نامند. دیسکی با n صفحه تعداد $(2n)$ رویه دارد که گاهی رویه های بالایی و پائینی جهت حفاظت استفاده شده و $(2n-2)$ رویه دیگر جهت ذخیره سازی بکار می روند در بعضی از دیسک ها تمام $(2n)$ رویه برای ضبط اطلاعات استفاده میگردد.

تقسیمات دیسک مغناطیسی :

شیار (Track): به دوائر هم مرکز بر روی رویه ها ، شیار گفته می شود.

استوانه (Cylinder): به شیار های هم شعاع بر روی رویه های مختلف ، استوانه گویند.

قطاع یا سکتور (Sector): هر شیار از تعدادی سکتور تشکیل یافته است.

*توجه:

شیار ها معمولاً از بیرون به سمت داخل و از صفر شماره گذاری می شوند. بیرونی ترین شیار ، شماره صفر دارد.

در شیارهای داخلی بیتها به همدیگر نزدیکترند. در هر سکتور اغلب نیم کیلو بایت یا (512) بایت اطلاعات ذخیره می شود.

طول سکتورها در شیارهای خارجی بیشتر از داخلی است و در نتیجه چگالی اطلاعات در شیارهای داخلی بیشتر است بعبارت

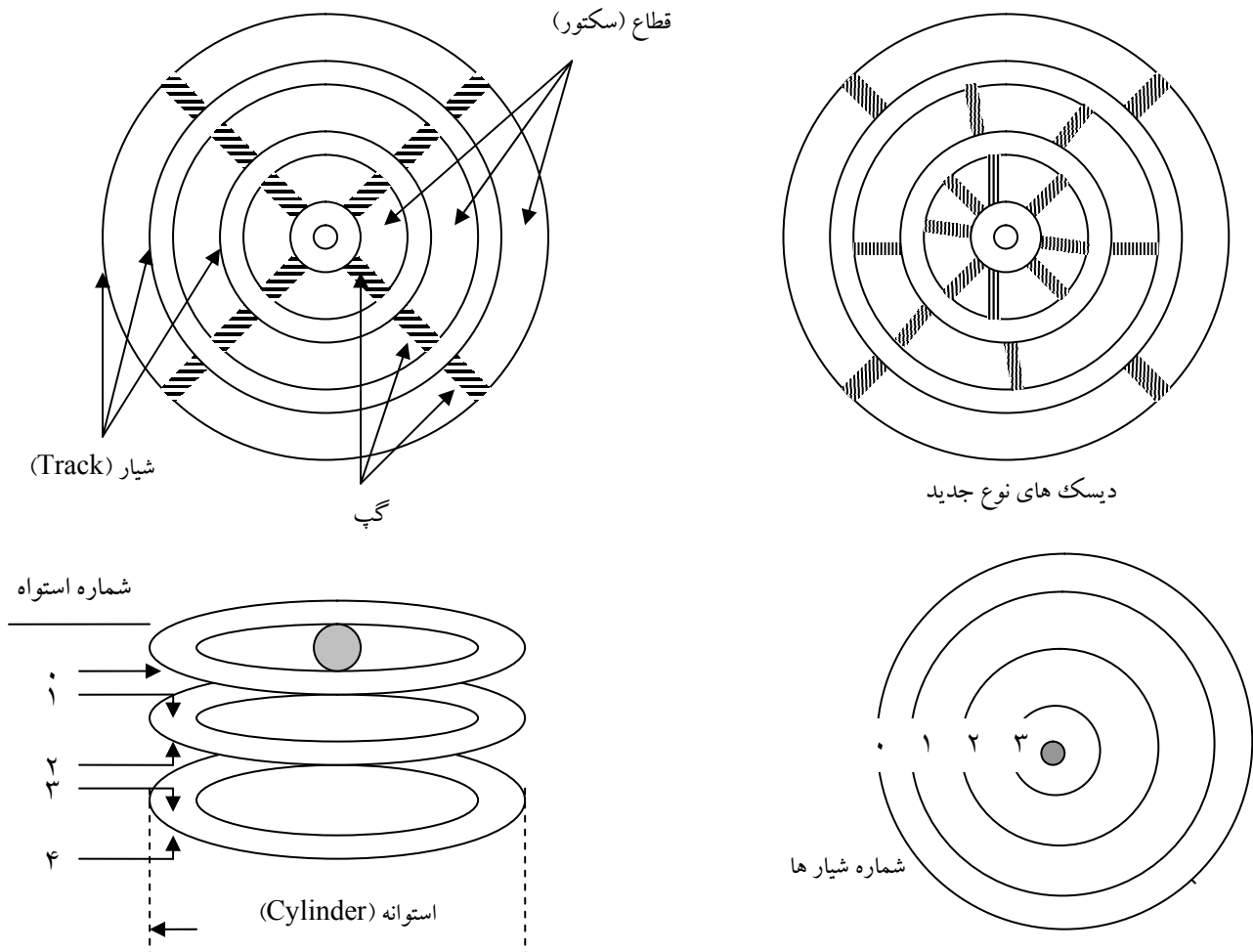
دیگر در شیارهای خارجی تر مقداری از فضای اطلاعاتی به هدر رفته است. برای از بین بردن این حالت در دیسکهای امروزی

که IDE (Integrated Drive Electronics) نام دارد سطح دیسک را به منطقه هایی (Zoneهایی) تقسیم می کنند که

هر (Zone) شامل تعدادی شیار است تعداد سکتورهای موجود در هر (Zone) نسبت به (Zone) دیگر متفاوت است معمولاً تعداد

سکتور های (Zone) های بیرونی بیشتر از تعداد سکتور های (Zone) های درونی است. این تقسیم بندی توسط مدار کنترل کننده

روی هارد دیسک بگونه ای شبیه سازی می گردد که سیستم عامل و برنامه ها این تغییرات را نمی بینند و دیسک را مشابه یک دیسک ساده فرض می کنند.

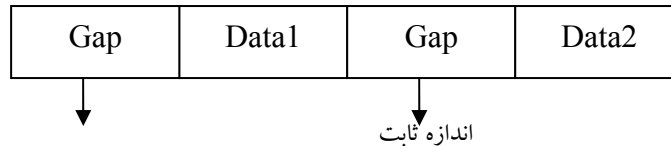

تذکره ۱: اهمیت سیلندر در اینست که تمام داده های روی یک سیلندر می تواند بدون حرکت دادن بازوی هد دستیابی شود لذا هنگام ذخیره یک فایل سعی می کنند حتی الامکان بر روی شیارهای یک سیلندر ذخیره گردد.

تذکره ۲: برای دستیابی به یک از سکتور سکتور خاص ، بایت حاوی آن سکتور (معمولاً 512 بایت) به ناحیه ای به نام بافر خوانده شده و سپس بایت مورد نظر در آن بافر بازیابی می شود. نوع جدیدی از هارد دیسکها (هوشمند) خودشان بافر داخلی دارند تا سرعت (R یا W) را بالا ببرند.

تذکره ۳: دو نوع سکتور وجود دارد: ۱- سکتور سخت افزاری ۲- سکتور نرم افزاری

۱- سکتور سخت افزاری (Hard Sector): که توسط کارخانه سازنده ایجاد میشود و ثابت باقی می ماند (فرمت کردن سطح پایین)

۲- **سکتور نرم افزاری (Soft Sector):** (گاه موسوم به بلاک) که از طریق نرم افزار (سیستم عامل) قابل ایجاد است و به این کار فرمت کردن نرم افزاری می گویند که در ابتدای هر سکتور مشخصات کنترلی نظیر طول هر سکتور ذخیره می شود.

تذکره ۴: برای آدرس دهی در دیسکهای مغناطیسی شماره هایی که موجود است:

- شماره (A یا B)
- شماره استوانه
- شماره شیار در استوانه
- شماره سکتور

تذکره ۵: چگالی دیسکهای مغناطیسی برای شیارهای خارجی کمتر از شیارهای داخلی است ولی در دیسکهایی که از تکنیک (Zone) استفاده میکنند چگالی در تمام شیارها تقریباً یکسان است.

تذکره ۶: اندازه چگالی دیسکها را تا سال (2000) از قانون تجربی هوگلند (Hoagland) بصورت زیر بدست می آورند:

$$\text{چگالی (سال)} = 10^{\frac{\text{year}-1970}{10}} \text{ } mb / inch^2$$

مثال:

با استفاده از قانون هوگلند ، چگالی دیسکها در حدود سال (1980) تقریباً چند مگابایت در اینچ مربع بوده است؟

$$\text{چگالی} = 10^{\frac{(1980-1970)}{10}} = 10^{\frac{10}{10}} = 10^1 = 10 \text{ } mb / inch^2$$

پارامترهای دیسک (دیسک های مغناطیسی):

این پارامترها به دو دسته زمانی و پارامترهای ظرفیتی تقسیم میشوند

پارامترهای ظرفیتی:

۱. تعداد رویه (یا هد)
 ۲. تعداد سیلندر ها (یا تعداد شیار در رویه)
 ۳. تعداد سکتور در هر شیار
 ۴. اندازه هر سکتور (اغلب (512) بایت)
- * با داشتن این چهار پارامتر می توان ظرفیت اسمی دیسک را بدست آوریم. (قبلاً محاسبه شده است).

پارامترهای زمانی:

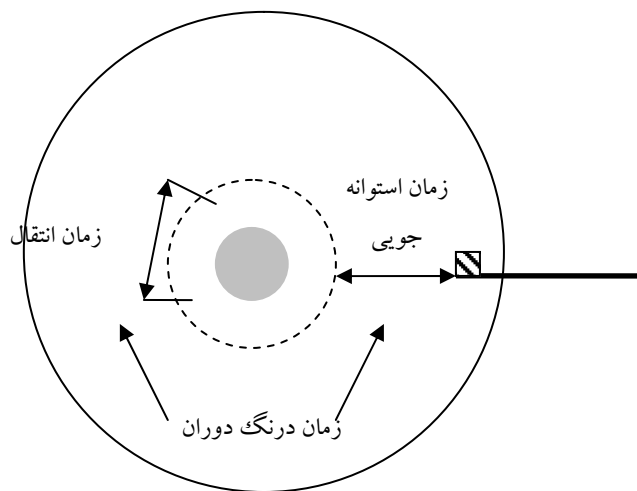
۱. زمان پیگرد یا استوانه جویی (Seek Time):

زمان لازم جهت انتقال هد به سیلندر مورد نظر را گویند این زمان برای دیسکهای با هد ثابت برابر صفر است، متوسط این زمان را با حرف (S) نمایش می دهیم که این (S) برای محیط های چند کاربره (Multiuser) بیشتر از محیط های تک کاربره (Single User) می باشد.

۲. زمان درنگ دوران یا زمان انتظار دوران (Rotational Latency):

پس از آنکه هد به شیار مورد نظر رسید، زمانی برای چرخش دیسک لازم است تا سکتور مورد نظر در زیر هد قرار بگیرد که به آن زمان درنگ دورانی می گویند. متوسط درنگ دوران را با (r) نشان میدهند که نصف زمان لازم جهت یک دور (2r) چرخیدن دیسک می باشد. سرعت چرخش دیسکها اغلب با واحد تعداد دور در دقیقه یا RPM (Rotation Per Minute) سنجیده می شود.

زمان یک دور دیسک \leq زمان درنگ دوران ≤ 0

نوار مغناطیسی:

نوار مغناطیسی اصولاً برای پردازش ترتیبی و پی در پی (Sequential) اطلاعات استفاده می شود. از نظر تکنولوژی ساخت نوارها به چهار دسته تقسیم می شوند (منطبق شده با کامپیوتر):

۱- ریل به ریل نوار معمولی

۲- نوار کارتریج ۳

- نوار کاست

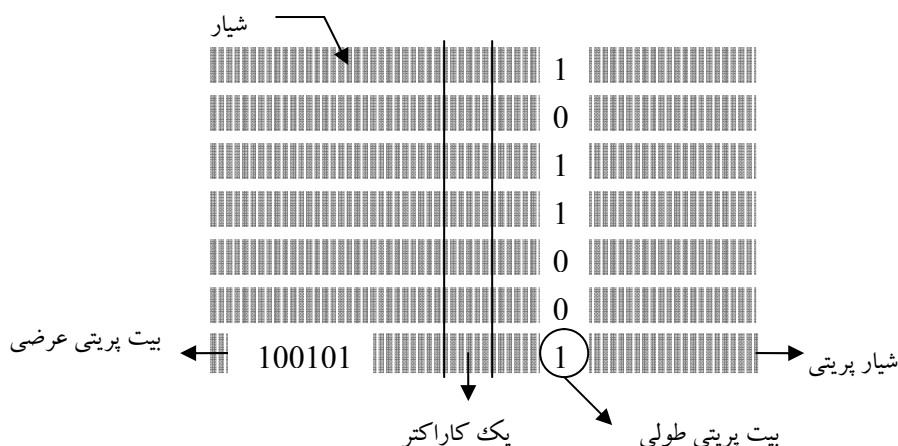
۴- نوار صوتی

فرق نوار کارتریج با نوار ریل به ریل:

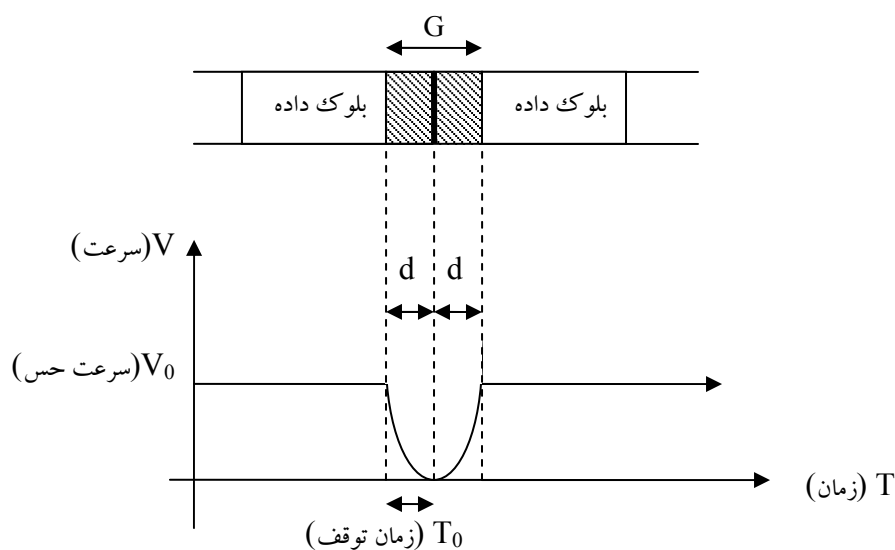
آن است که کارتریج ها در یک محفظه پلاستیکی قرار داده شده اند تا از گرد و خاک محافظت گردند.

نحوه ذخیره داده ها بر روی نوار : به صورت رشته های ترتیبی بر روی شیارهایی (track) است که در سطح نوار وجود دارد . یکی از شیارهای نوار جهت کنترل خطا (بیت پرتی) استفاده می شود .

انواع بیت های پرتی در نوار : ۱- پرتی عرضی ۲- بیت پرتی طولی

برای آنکه هد بخواند داده های موجود بر روی نوار را بخواند لازم است به سرعت مناسب و یکنواختی بنام سرعت حس برسد از طرف دیگر هنگام توقف ، فضایی جهت رسیدن سرعت حس به سرعت صفر مورد نیاز است . در واقع Gap جهت توقف هد یا حرکت دوباره آن استفاده می شود .

$$\text{سرعت متوسط} = \frac{v_0}{2} = \frac{d}{t_0} \Rightarrow t_0 = \frac{2d}{v_0} \Rightarrow \left(t_0 = \frac{G}{V_0} \right) \quad \begin{array}{l} \text{سرعت حس} = V_0 \\ \text{زمان توقف} = T_0 \\ \text{طول گپ} = G \end{array}$$

واحد سرعت حس : $\frac{\text{Inch}}{\text{Sec}}$

مثال:

اگر $V_0 = 450 \frac{\text{inch}}{\text{s}}$ و $G = 0.9 \text{ inch}$ باشد زمان t_0 برابر خواهد بود با:

$$t_0 = \frac{G}{V_0} = \frac{0.9}{450} = \frac{9}{4500} = \frac{1}{500} = \frac{2}{1000} = 2 \text{ ms}$$

میلی ثانیه

فایل ها به صورت بلاک هایی به شکل پشت سرهم و رینوار ذخیره می شوند. هر بلوک مجموعه ای از رکوردها می باشد بر روی یک نوار می توان چندین فایل را ذخیره کرد که در این حالت هر فایل یک علامت ابتدای فایل (BOF) و یک علامت پایان (EOF) دارد.

پارامترهای نوار:

الف - پارامترهای ظرفیتی:

۱. چگالی (با واحد bpi بیت در اینچ)
۲. طول نوار (غالباً با واحد فوت)
۳. اندازه گپ (G یا IBG) ها که معمولاً بین ۰/۳ تا ۰/۷۵ اینچ هستند.

ب - پارامترهای زمانی:

۱. سرعت لغزش نوار (اینچ در ثانیه)
۲. نرخ انتقال (بیت در ثانیه)
۳. زمان حرکت - توقف (بر حسب میلی ثانیه)

تذکر ۱: نرخ انتقال به دو صورت اسمی (Naminal rate) و واقعی (Effective rate) بیان می شود. نرخ اسمی توسط شرکت سازنده بیان می شود و نرخ واقعی قابل محاسبه است.

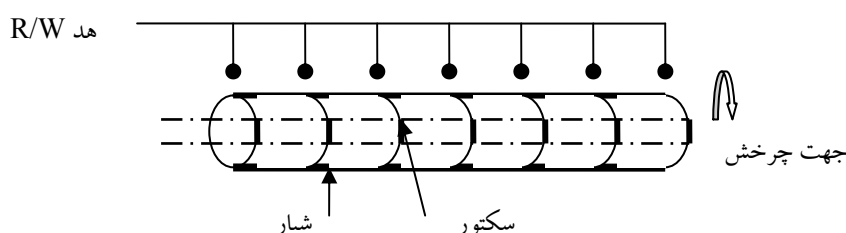
تذکر ۲: دستیابی ترتیبی در نوارها سریع بوده و حمل و نقل و نگهداری آن نسبت به دیسک ها ساده بوده و ارزانتر بوده و شرایط محیطی مختلفی را به خوبی تحمل می کند. امروزه نوارها به همراه CD ها برای آرشیو و بایگانی استفاده می شود.

دیسک نرم (فلاپی):

از رسانه های خارجی با دستیابی مستقیم بود که از نظر شکل ظاهری مشابه دیسک های متداول البته با ابعادی کوچکتر است که جنس آن از نوعی پلاستیک است و سختی دیسک های سخت را ندارد. این دیسک ها در محفظه ای جهت حفاظت آن از تماس های خارجی و هم به منظور ثابت نگه داشتن آن قرار گرفته اند. دیسک ها در اندازه های ۳/۵، ۵/۲۵ و ۸ اینچی ساخته شده اند که نوع ۳/۵ در دنیای رواج دارند. از فلاپی دیسک ها مانند نوار برای تهیه پشتیبان و یا نقل و انتقال داده ها استفاده می شود بر خلاف دیسک های سخت که در آن نوک خواندن / نوشتن با دیسک تماس دارد. این دیسک ها می توانند یک رویه یا دو رویه باشند و داده ها به صورت سریال روی شیارها ذخیره می شوند. این دیسک ها مجهز به مکانیزمی ساده در مقابل عمل نوشتن هستند.

طبله (Drum):

طبله استوانه ای است که در سطح خارجی آشیاهایی وجود دارد و اغلب برای یک شیار یک R/W تعبیه شده طبله می تواند با هد ثابت (تعداد شیار با نوک R/W برابر باشد) و یا هد متحرک باشد (تعداد شیار با تعداد نوک هد R/W متفاوت باشد) طبله از دیسک ها و نوار سریعتر است ولی ظرفیت آن کمتر است و امروزه به ندرت از طبله استفاده می شود.

دیسک های نوری (optical disk) :

در این دیسک ها به جای مغناطیسی از نور لیزری جهت ذخیره اطلاعات استفاده می شود . در این تکنولوژی فضای لازم جهت ذخیره سازی یک بیت خیلی کمتر بوده و بدین دلیل استفاده از دیسک های نوری باعث کاهش فضای ذخیره سازی می گردد این دیسک ها انواع متفاوتی دارند

۱ - (compact disk read only memory) :

دارای ظرفیتی ۵۰۰ مگا تا چند گیگابایت است . این دیسک فقط خواندنی بوده و از این جهت به آن (write once WORM memory) نیز می گویند اغلب از این نوع دیسک ها جهت ذخیره سازی فایل هایی که تغییر نمی کنند (مثل برنامه ها) استفاده می شود . مزیت CD_ROM ها ، ظرفیت بالا ، بهای کم و دوام آنهاست و نقطه ضعف آنها زمان استوانه جویی و نرخ انتقال پایین است . به دلیل سرعت کم CD ها ، طراحی ساختار فایل در آنها نسبت به دیسک مشکل تر بوده و امروزه اغلب به عنوان حافظه نوع سوم (یا حافظه خارج از خط) جهت آرشیو پشتیبان گیری و تکثیر و ارائه برنامه ها استفاده می شود . به دلیل اینکه ابتدا CD ها جهت اجرای موسیقی طراحی شده بودند و دارای ظرفیت بالا و سرعت متوسطی هستند .

۲ - نوع دیگری از دیسک های نوری DVD (digital video disk) هستند :

دارای ظرفیتی بیش از ۱۰ گیگابایت هستند این دیسک ها برای ذخیره سازی فایل ها ابداع شده است که برای ذخیره سازی فایل ها هم انجام می شود .
CD های اولیه فقط یکطرفه بودند ولی بعضی DVD ها به صورت دو طرفه نیز ساخته می شوند .

تذکر ۱ : در دیسک های MO (magneto optic) از دو تکنولوژی نور و مغناطیسی استفاده می گردد و قابلیت R/W را دارند .

تذکر ۲ : اطلاعات بر روی بعضی CD ها به نام CD_RW (CD_Read write) یا EOD (erasable optical disk) قابل پاک شدن و نوشتن مجدد می باشد .

نحوه ذخیره کردن داده ها در CD ها :

همچنانچه قبلا گفته شد دیسک ها (هارد دیسک) با سرعتی ثابت می چرخند و سرعت زاویه های ثابتی را دارند ، شیارها مجزا و متحدالمرکز بوده و چگالی داده ها در شیارهای خارجی کمتر از شیارهای داخلی است و دیسک برای همه موقعیت های هد با سرعت یکسانی می چرخد و آدرس دهی به کمک سه عدد (شماره هد ، شماره سیلندر ، شماره سکتور) انجام می پذیرد ، سرعت خطی در شیارهای بیرونی بیشتر از شیارهای داخلی است . ولی ساختار ذخیره داده ها در CD_ROM ها به شکل حلزونی می باشد .

و داده ها بر روی سکتورهایی که اندازه آنها با هم برابرند ذخیره می شود در صورتی که در دیسک های سخت اندازه سکتورهای مختلف یک دیسک باهم تفاوت داشتند و معمولا در آنها فایل ها با شروع از یک استوانه ، استوانه به استوانه در فضایی پیوسته روی دیسک ذخیره می شوند ممکن است فایل در فضایی ناپیوسته هم ذخیره شود و یا پس از مدتی ناپیوستگی و بندبند شدگی

(fragmentation) در محیط ذخیره سازی فایل ها (درون یک فایل و یا بین فایل ها) پدید آید در این صورت از سیستم می توان درخواست کرد تا فضای اشغال شده را دوباره پیوسته و یکپارچه کند (Defragmentation) در صورتیکه در CD_ROM برای خواندن داده ها باید شیار با سرعت ثابتی از زیر پیکاپ (pick up) نوری رد شود به عبارت دیگر سرعت خطی باید ثابت باشد برای ثابت ماندن سرعت خطی هم ، سرعت چرخش دیسک هنگام خواندن لبه های بیرونی می بایستی کندتر از هنگام خواندن لبه های داخلی باشد . یعنی سرعت زاویه ای ثابت نیست . در این ساختار مارپیچی ، چگالی داده ها در کل شیار ثابت است .

نحوه آدرس دهی در CD_ROM ها :

با سه عدد (سکتور : ثانیه : دقیقه) است مثلاً ۱۸:۴۳:۲۷ یعنی سکتور ۲۷ ، در ثانیه ۴۳ از دقیقه ۱۸ چرا که برای CD_ROM ها جهت جمع آدرس دهی از تکنیک اجرای موسیقی در هر ثانیه به هفتاد و پنج سکتور تقسیم بندی و هر سکتور هم ۲ کیلو بایت اطلاعات را ذخیره می کند و طبق قرارداد اولیه هر CD حداقل باید بتواند یک ساعت موسیقی را ذخیره سازد لذا هر CD حداقل باید بتواند ۵۴۰۰۰۰ کیلوبایت داده را در خود نگهداری کند

$$1 \text{ ساعت} = 3600 \text{ ثانیه} \longrightarrow 3600 * 75 * 2 = 540000 \text{ KB} = 540 \text{ MB}$$

تکنیک های ضبط مغناطیسی اطلاعات :

سطح نوار یا دیسک مغناطیسی مثبت ، منفی یا منفی داشته باشد . از نظر نحوه مغناطیسی شدن تکنیک های ضبط اطلاعات متعددی ابداع شده از جمله :

۱. بازگشت به صفر (Return to zero = RZ)
۲. بی بازگشت به صفر (Non return to zero = NRZ)
۳. بی بازگشت به صفر معکوس (Non return to zero Inverted = NRZI)
۴. کد کردن (Run length limit = RLL)
۵. PE

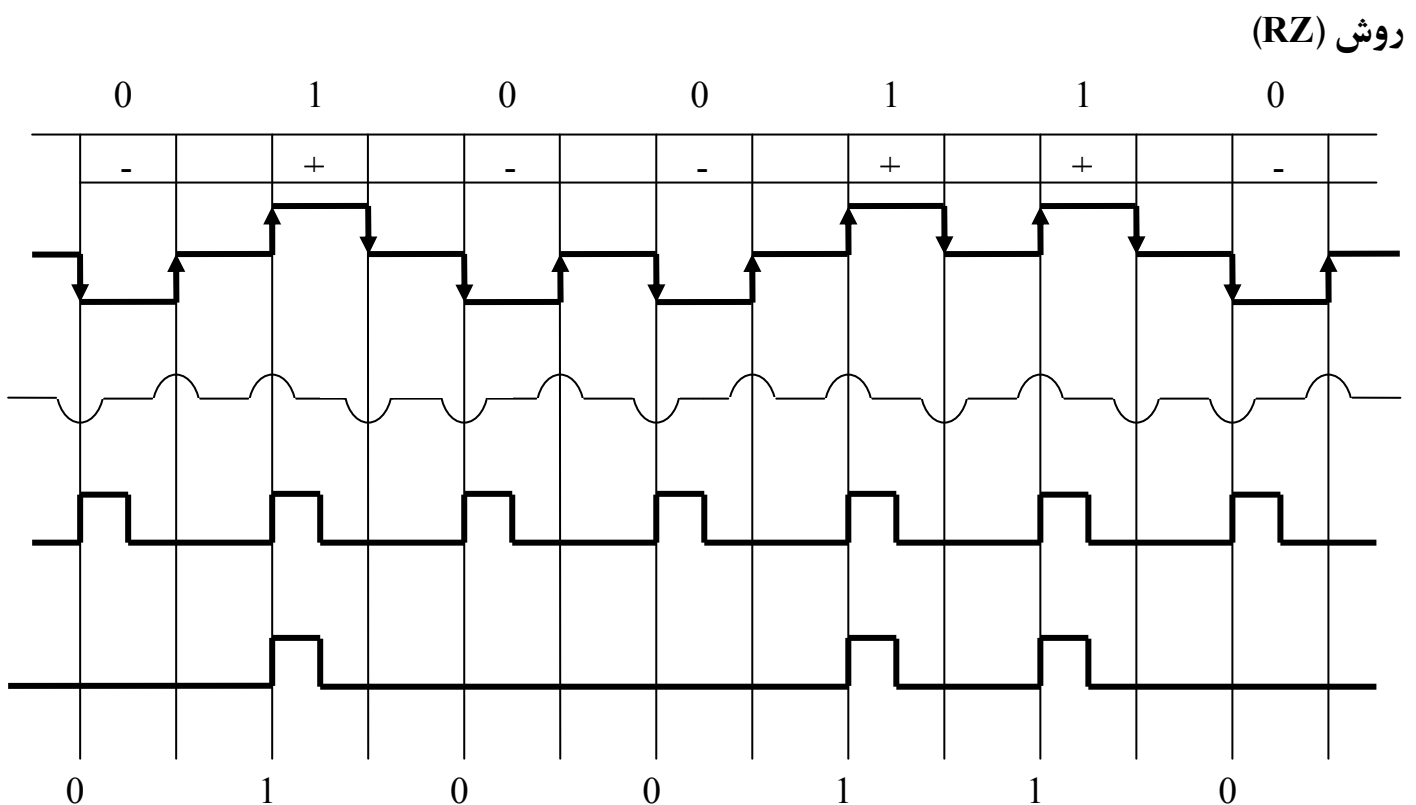
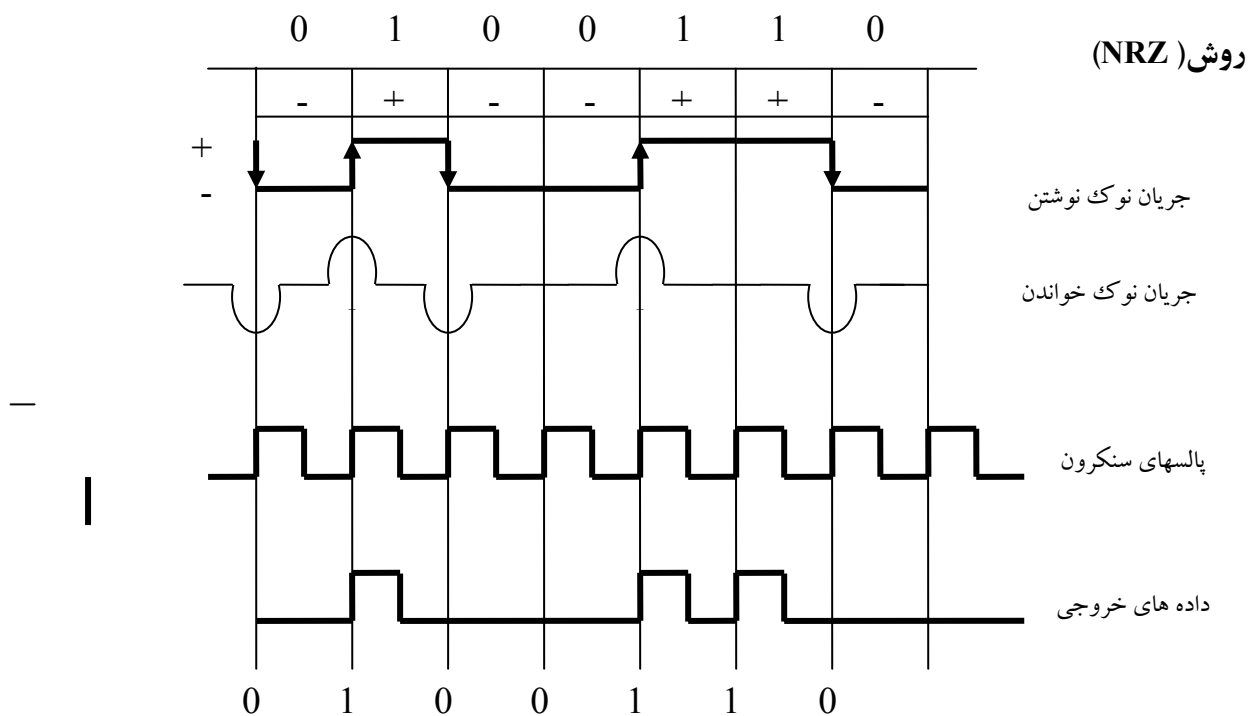
$$\left\{ \begin{array}{l} \text{FM.۶} \\ \text{MFM.۷} \end{array} \right. \text{اغلب در فلاپی ها استفاده می شود}$$

۱- تکنیک بازگشت به صفر (RZ) :

عبور جریان در یک سمت سبب ایجاد نقطه مغناطیسی روی سطح می شود . عبور جریان در سمت دیگر نقطه منفی و اگر جریانی وجود نداشته باشد نقطه حالت خنثی پدید می آید . در این روش در نقاطی که در آنها جریان نوشتن صفر است عمل ضبط صورت نمی گیرد با این دلیل به این روش «بازگشت به صفر» می گویند . هنگام خواندن وجود تغییر در حالت مغناطیسی نقاط باعث پدید آمدن جریان در هد (نوک) می شود مثلاً اگر سطح نوار تماماً به صورت مثبت مغناطیس شده باشد جریانی از هد خواندن عبور نمی کند . هنگام خواندن اگر جهت جریان نوک خواندن مثبت باشد ب "۱" و اگر منفی باشد به صفر تعبیر می شود .

۲- تکنیک بازگشت به صفر (NRZ):

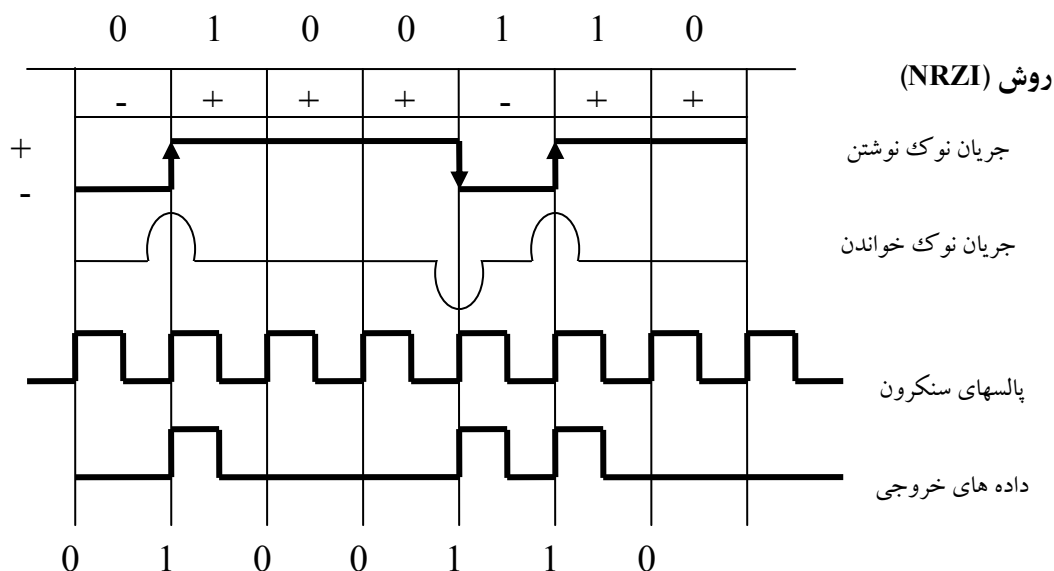
در این تکنیک جریان هد نوشتن هیچگاه صفر نیست به عبارتی دیگر بر روی نوار نوار نواحی خنثی هیچگاه وجود ندارد. هنگام خواندن جریان مثبت به ۱ و جریان منفی به صفر تعبیر می شود. باید توجه شود که در این روش یک های پی در پی و صفرهای پی در پی تغییری در شار ایجاد نمی کنند در هنگام نوشتن برای بیت "۱" جریان مثبت و برای بیت "۰" جریان منفی است و جریان صفر نداریم در هنگام تعیین داده خروجی اگر جریان منفی باشد به صفر و اگر جریان مثبت باشد به ۱ تعبیر می شود و اگر جریان وجود نداشته باشد داده قبلی تکرار می شود. ۴ تکانه (پالسها) ی سنکرون شروع بیت هار نشان می دهد

شکل جریان در هد خواندن از روی شکل جریان و هد نوشتن بدست می آید و هر گاه جریان هد نوشتن بالارونده بود جریان هد خواندن مثبت است و هر گاه جریان هد نوشتن پایین رونده بود جریان هد خواندن منفی است .

۳- تکنیک بی بازگشت به صفر معکوس (NRZI) :

در این تکنیک هر تغییر شار (بدون توجه به جهت آن) نمایانگر "۱" و عدم تغییر شار نمایانگر "۰" می باشد . در هنگام نوشتن ناهنگام رسیدن به "۱" جهت جریان در هد نوشتن را عوض می کنیم و در هنگام خواندن اگر جریان در هد خواندن باشد (هر جهتی) این جریان به "۱" تعبیر می شود و اگر جریان وجود نداشته باشد به صفر تعبیر می شود .

*توجه :

چگالی ذخیره سازی اطلاعات یعنی تعداد بیت هایی که در واحد طول می تواند ذخیره شود بستگی به تعداد تغییر شار در واحد طول دارد . هر چقدر تعداد تغییر شارها در واحد طول کمتر باشد امکان ذخیره سازی بیت های بیشتری در سطح وجود دارد همانطور که در سه شکل قبلی مشاهده می کنیم برای ذخیره و بازیابی رشته (۰۱۰۰۱۱۰) در روش RZ تعداد ۱۴ تغییر شار ، در روش NRZ تعداد ۵ تغییر شار و در روش NRZI تعداد سه تغییر شار داریم پس چگالی NRZI از دو روش دیگر بیشتر است .

$$\begin{aligned}
 8 \text{ bit} &= 1 \text{ byte} \\
 1024 \text{ byte} &= 1 \text{ K byte} \\
 1024 \text{ Kbyte} &= 1 \text{ M byte} \\
 1024 \text{ M byte} &= 1 \text{ G byte}
 \end{aligned}$$

«فصل دوم»

موجودیت (entity type) :

به فرد ، شیء ، پدیده یا مفهومی که می خواهیم در رابطه با آن اطلاع داشته باشیم موجودیت گفته می شود .

محیط عملیاتی :

به محیطی که در رابطه با آن می خواهیم یک سری داده ها را ذخیره ، بازیابی و پردازش کنیم محیط عملیاتی یا «فرد جهان واقع» گفته می شود .

مثال

محیط عملیاتی دانشگاه از موجودیت های دانشجو ، استاد ، درس ، کارمند ، کلاس و غیره تشکیل یافته است .
تذکر : انواع موجودیت ها توسط صفات خاصه (Attributes) مربوط به هر یک ، از موجودیت ها متمایز می گردند . هر موجودیت صفات خاصه مربوط به خود را دارد مثلا استاد دانشگاه می تواند صفات خاصه نام ، مدرک ، سن ، آدرس ، سابقه تدریس و غیره را داشته باشد .

فیلد :

مکان ذخیره شدن یک واحد معنادار یا یک فقره اطلاع را فیلد گویند . فیلد کوچکترین واحد اطلاعات در فایل است که محتوای آن از نظر کاربرد دارای معنای منطقی می باشد .
طول این واحد مکان حداقل یک کاراکتر (گاه یک بیت) است و حداکثر بستگی به سیستم فایل و به برنامه سازی دارد . محتوای این فیلد ممکن است واحد معنایی داده (فیلد ساده) باشد که در این صورت حالت تجزیه ناپذیر (Atomicity) دارد و یا این مکان از چند مکان کوچکتر تشکیل شده باشد که می گوئیم فیلد مرکب است لذا داده ذخیره شده در آن از نظر معنایی تجزیه پذیر است .

اطلاع :

هر صفت خاصه از دو مولفه «اطلاع» گفته می شود که اطلاع توسط انسان یا ماشین ، تولید ، ذخیره ، بازیابی و پردازش می شود .

مثال :

«نام خانوادگی» صفت خاصه و «عظیمی» مقدار صفت خاصه است حال عبارت زیر یک اطلاع است :

عظیمی = نام خانوادگی

تعریف رکورد :

مجموعه ای از فیلدهای مربوط به یک موجودیت تشکیل رکورد را می دهند . مثلا در موجودیت استاد مجموعه فیلدهای «نام استاد - رشته - مدرک - سابقه تدریس - دانشکده» را رکورد گویند .

تعریف فایل :

مجموعه ای از رکوردها نیز فایل را تشکیل می دهند .

-بررسی

۱ - ساختارهای فیلد

۲ - ساختارهای رکورد

ساختارهای فیلد :

برای مشخص کردن فیلد رد رکوردها را محل های مختلف زیر وجود دارند :

۱ - قرار دادن فیلدها در طول های از قبل تعیین شده و ثابت مثل :

نام	۱۲ بایت	فامیلی	۲۰ بایت	مدرک	۱۵ بایت	رشته	۱۵ بایت
علی		احمدی		دکتر		فیزیک	
کریم		حسینی		فوق لیسانس		ادبیات	
فراز		فاطمی		کامپیوتر		فوق لیسانس	

ایراد این روش :

الف - برای رساندن فیلدها به طول معین باید از فاصله خالی استفاده شود و این فضاهای خالی باعث بزرگ شدن فایل و اتلاف حافظه دیسک می گردد .

ب - ممکن است داده هایی بزرگتر از حد آن فیلد در آینده باشند . مثل نام ، آدرس که تنوع طولی دارند لذا برای اینها این روش خوب نیست ولی برای برخی از داده ها (نظیر معدل) مناسب می باشد .

۲ - قرار دادن طول فیلد در ابتدای هر فیلد ، مثل :

03ali06javadi06doctor07physics

۳ - استفاده از کاراکتر ویژه به عنوان فاصل (delimiter) در انتهای هر فیلد مثل:

ali,vadi,doctor07physics

۴ - بکار بردن نام هر فیلد در مقابل هر فیلد مثل :

name = Ali , family = Javadi , city = Tehran

ایراد این روش :

اتلاف حافظه در اثر ذخیره نام فیلدها است

مزیت این روش :

هر فیلد خود توصیف بوده و فیلدها می توانند جا به جا شوند . همچنین مقادیر بعضی از فیلدها در صورت عدم وجود ذخیره نمی گردد .

ساختارهای رکورد :

بعضی از روش های سازماندهی به رکوردها عبارتند از :

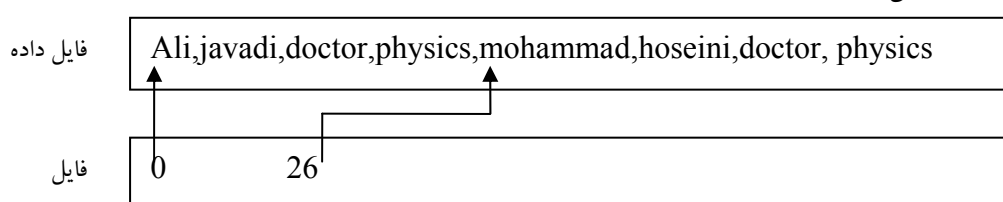
۱- رکوردهای با طول ثابت : در این روش تمام فایل با هم برابر می باشد و این متداولترین روش سازماندهی رکوردهاست . ثابت بودن طول رکورد الزاما به معنای ثابت بودن طول رکوردهای تشکیل دهنده آن نیست .

۲- تعیین طول رکوردها بر حسب تعداد فیلدهای آن : در این روش هر رکورد از n فیلد تشکیل یافته است و n برای کل فایل ثابت است . مثلا اگر $n = 4$ باشد آنگاه فایل می تواند به صورت

ali,Ahmadi,physics,doctor,mohammad,hoseini,computer,doctor,....

۳- ذخیره طول رکورد در اول هر رکورد : در این روش در فیلدی در ابتدای رکورد طول آن ذخیره می شود . این روش اغلب برای کار با طول متغیر به کار می رود .

۴- استفاده از اندیس برای نگهداری آدرس های آفست هر رکورد نسبت به اول هر فایل : این اندیس ها می توانند در فایل جداگانه ای ذخیره شوند مثل :

۵- ذخیره یک علامت ویژه فاصل در انتهای هر رکورد

مفهوم رکورد :

از همه دیدگاه (سطح) بررسی می شود :

۱- رکورد در سطح انتزاعی (presentation)

۲- رکورد در سطح برنامه کاربر (سطح منطقی)

۳- رکورد در محیط ذخیره سازی

رکورد در سطح انتزاعی :

مفهوم رکورد مستقل از جنبه های نمایش آن در محیط منطقی برنامه کاربر و همچنین پیاده سازی آن در محیط ذخیره سازی مطرح می کنیم و مجموعه اطلاعاتی است که در مرود هر یک از نمونه های متمایز یک یا بیش از یک نوع موجودیت (Entity) از یک خرد جهان واقع می خواهیم در اختیار داشته باشیم .

رکورد در سطح منطقی :

مفهوم رکورد از دید کاربر برنامه ساز مطرح می شود (جنبه نمایشی آن)

رکورد در محیط ذخیره سازی : رکورد آن گونه که در محیط فیزیکی پیاپی سازی می شود بررسی می گردد

خرد جهان واقع (Micro read world) :

بخشی از جهان بیرونی و محسوس که فعالیت های نگهداری داده و پردازش داده در آن انجام می گیرد تا مجموعه ای از نیازهای اطلاعاتی رفع شود . مانند حسابداری یک سازمان ، بایگانی یک اداره و ...

موجودیت (Entity):

پدیده، فرد، شیء یا مفهوم که در مورد آن می‌خواهیم «اطلاع» داشته باشیم که هر محیط عملیاتی موجودیت‌های خاص خود را خواهد داشت مثلاً: محیط عملیاتی دانشگاه، موجودیت‌های دانشجو، استاد، درس و ... را دارد. صفت خاصه (Attributes): هر موجودیتی جهت تمایز از موجودیت دیگر صفا خاص خود را دارد که از یکدیگر متمایز می‌شوند

مثال:

نوع موجودیت: دانشجو

صفات خاصه:

نام و نام خانوادگی، رشته، سال ورود، سال تولد، قد، وزن و ...

اطلاع:

هر صفت خاصه دارای دو مولفه است: اسم صفت خاصه و مقدار صفت خاصه. وقتی که این جفت مولفه موجود باشد می‌گوییم «اطلاع» حاصل است

مقدار صفت خاصه اسم صفت خاصه

علی احمدی = نام و نام خانوادگی

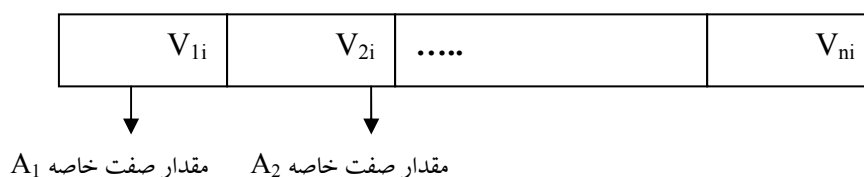
کامپیوتر = رشته

دو طرح برای ساختار رکوردها:

- طرح با قالب ثابت مکان (Fixed positional)
- طرح با قالب غیر ثابت مکان (Non Fixed _ Non positional)

طرح با قالب ثابت مکان:

در این طرح، در هر فیلد، فقط مقدار صفت خاصه ذخیره می‌شود و برای اینکه مشخص شود محتوای هر فیل مربوط به کدام صفت خاصه است در تعریف ساختار رکورد با کمک مکان فیلد، در قالب از پیش ثابت مشخص می‌شود.

طرح با قالب غیر ثابت مکان:

در این طرح، در هر فیلد از نمونه رکورد، هم اسم صفت خاصه و هم مقدار آن ذخیره می‌شود و مکان یک فقره اطلاع در نمونه‌های مختلف یک نوع رکورد از قبل مشخص و ثابت نیست. در این طرح تعداد فیلدها، طول آنها و مکان آنها در نمونه‌های مختلف یک نوع رکورد یکسان نیست.

در این طرح معمولاً طول رکوردهای نمونه متغیر است

رکورد

R1 $A_1 = V_{1_1}, A_2 = V_{2_2}, A_3 = V_{3_3}, \dots$

R2 $A_3 = V_{3_2}, A_1 = V_{1_2}, A_2 = V_{2_2}$

پس می توان گفت رکورد در سطح منطقی از نظر طول دو نوع است :

- رکورد با طول ثابت (Fixed length read)
- رکورد با طول متغیر (Variable length read)

دلایل متغیر بودن طول یک رکورد :

به سه دلیل این طول می تواند متغیر باشد :

۱. متفاوت بودن تعداد صفات خاصه مورد نیاز برای نمونه ای مختلف یک موجودیت
۲. متغیر بودن طول فیلدها .

مثال :

در مورد دانشجو - درس ، صفت خاصه شماره درس متغیر است مثلاً یک دانشجو ۳ درس و دانشجوی دیگر ۲ درس را ثبت نام کرده است

۳. وجود صفت خاصه چند مقداری

تاریخ تولد فرد تحت تکلف	نام فرد تحت تکلف	نام	شماره کارمند
-------------------------	------------------	-----	--------------

شماره صفت مرکب خاصه چند مقداری

رکورد ذخیره شده در محیط ذخیره سازی :

در این سطح ، رکورد علاوه بر داده هایی که دارد ممکن است ، بخش دیگری به نام غیر داده ای هم داشته باشد نام دیگر غیر داده ای عبارت است از : (prefix) ، کنترل سیستمی ، متابخش (meta section) یا متاپار (

بخش داده ای	بخش غیر داده ای
-------------	-----------------

اطلاعاتی که در بخش غیر داده ای رکورد ذخیره می شوند :

۱. رکورد
 ۲. نوع رکورد
 ۳. اشاره گرها (نشان نما)
 ۴. فلاگ های عملیاتی بمشل (operating Flag)
 ۵. فلاگ های حفاظتی (Protection Flag)
 ۶. اطلاع هایی خاص در بعضی از ساختارها
- فیلد حاوی طول رکورد :
وقتی که رکوردها طول متغیر دارند از این فیلد برای درج طول رکورد استفاده می شود که اگر رکورد با طول ثابت باشد نیازی به این فیلد نیست .
 - فیلد حاوی نوع رکورد :
فایل حاوی مجموعه ای از نمونه های مختلف از یک نوع رکورد (فایل تک نوعی (Mono type)) یا چندین نوع رکورد (فایل چند نوعی (Multi type)) است که دارای نام و ساختار مشخص (وجود ساختار برای فایل الزامی نیست) است . فیلد حاوی نوع رکورد در فایل های چند نوعی برای مشخص نمودن نوع رکورد الزامی است .
 - فیلدهای حاوی نشانه روها (اشاره گرها) :
برای پیاده سازی ساختار منطقی فایل (ارتباطات ساختاری بین رکوردها) و ایجاد ساختار فیزیکی از اشاره گرها استفاده می شود . حجم اشاره گرها در ساختارهای مختلف متفاوت است در واقع اشاره گر آدرسی است که در فیلدی جای داده می شود تا مکان «داده ای» را از نقطه ای از فایل به نقطه ای دیگر نشان دهد . در واقع هر اشاره گر دارای یک مبدا و یک مقصد است . از اشاره گرها برای موارد زیر می توان استفاده کرد :
۱. رکورد به رکورد	۴. بلاک به رکورد
۲. رکورد به بلاک	۵. گروهی از بلاک ها به گروهی دیگر
۳. بلاک به بلاک	۶. فایل به فایل
- درک بهتر نقش اشاره گرها : ساختار منطقی فایل ، ساختاری است که ارتباط بین رکوردها را از دید برنامه ، فایل پرداز نشان می دهد و بر اساس آن رکوردهای فایل تحت پردازش قرار می گیرند در صورتی که از نظر محیط فیزیکی ذخیره سازی لزوما همجوار نیستند .
- فیلد(های) حاوی فلاگ (های) عملیات :
فلاگ تعدادی بیت یا بایت است حاوی اطلاعات وضعیتی و راهنما و به منظورهاى مختلفی استفاده می شود . در سیستم فایل ، فلاگ عملیاتی به دو منظور به کار می رود :
۱. برای نشان دادن عملی که قرار است بر روی رکورد انجام شود . *
 ۲. برای نشان دادن عملی که بر روی رکورد انجام شده است . **

* مانند فلاگ حذف با تاخیر که گاه به حذف منطقی هم موسوم است بدین ترتیب که در بعضی از ساختارهای فایل وقتی که کاربر درخواست حذف رکورد می کند سیستم این عمل را با تاخیر انجام می دهد دلیل آن این است که برای این منظور در بخش پیش بندی رکورد، «فلاگ حذف» درج می کند تا بعداً رکورد را به طور فیزیکی حذف کند .

* مانند فلاگ به هنگام سازی . در بعضی از ساختارها وقتی که رکورد به هنگام در می آید در فیلد از بخش پیشوندی فلاگی ، مشخص می شود که نسخه جدید توسط کدام کاربر و در چه زمانی و تاریخی تولید شده است .

این نوع فلاگ گاه به صورت یک رکورد شامل چندین فیلد در فایلی جداگانه ای (فایل log در سیستم مدیریت پایگاه داده ها) ذخیره می شوند .

• فیلد حاوی فلاگ حفاظتی (قفل حفاظت) :

در این فیلد فلاگی درج می شود تا رکورد را از دستیابیهای غیر مجاز مصون بدارد. به این فلاگ گاه قفل در سطح رکورد (Record Level Lock) نیز می گویند به گونه ای که تنها کاربر مجاز می تواند به آن رکورد دستیابی داشته باشد (این فلاگ در فایل های اشتراکی ، کاربرد دارد) .

حق دستیابی کاربر به فایل یا بخشی از آن :

- حق دستیابی برای خواندن
 - حق دستیابی برای نوشتن
۱. حق نوشتن برای درج رکورد جدید
 ۲. حق نوشتن برای حذف رکورد
 ۳. حق نوشتن برای بهنگام سازی رکورد

سطوح قفل گذاری (حفاظت) داده ها (Data Protection) :

۱. سطح فیلد
۲. سطح رکورد
۳. سطح گروهی از بلاک ها
۴. سطح فایل
۵. سطح گروهی از فایل ها

خصوصیات کلید رکورد (کلید اصلی ، کلید ثانویه ، کلید خارجی) :

کلید ، صفت خاصه ساده یا مرکبی است که دو خاصیت زیر را دارا باشد :

در نمونه های مختلف ، رکورد در دوره حیات فایل ، مقدار یکتایی را داشته باشد

طول آن حداکثر امکان کوتاه باشد .

کلید رکورد در واقع شناسه (صفت خاصه) یک نوع موجودیت است و به کمک هر مقدار یک نمونه از موجودیت از هر نمونه دیگر متمایز می گردد . طول کلید می تواند ثابت (مدیریت ساده) و یا متغیر (مدیریت پیچیده) باشد

کلید اصلی و کلید ثانویه :

یک نوع موجودیت ممکن است بیش از یک شناسه و در نتیجه رکورد نمایشگر آن بیش از یک کلید داشته باشد که در یکی از کلیدها که کوتاهتر و مهمتر از بقیه باشد به عنوان کلید اصلی و کلیدهای دیگر به عنوان کلید ثانویه در نظر گرفته می شوند .

کلید خارجی :

گاهی یافتن صفت خاصه ای که دو شرط فوق را داشته باشد دشوار است لذا یک صفت خاصه ای را که جزء صفات خاصه طبیعی موجودیت نیست به مجموعه صفات خاصه طبیعی آن اضافه می کنند که به چنین صفت خاصه ای کلید خارجی می گویند . مانند شماره کارمندی ، شماره قطعه ، شماره دانشجویی معمولاً مقادیر این کلید با «کد گذاری» خاصی انتخاب می شود و به طور سنتی اجزاء تشکیل دهنده این کلید را معنادار در نظر می گیرند .

dd	d	dd	d	d	dddd
↓	↓	↓	↓	↓	↓
سال	کد جنسیت	کد دانشکده	کد رشته	کد گرایش	کد شناسه دانشجو

فایل :

مجموعه ای است نامدار با ساختار دورنی مشخص از نمونه های مختلف یک نوع رکورد (فایل تک نوعی) و گاهی بیش از یک نوع رکورد (فایل چند نوعی) . در این صورت می گوئیم که فایل یک ساختار داده ای خارجی است یعنی در حافظه خارجی (برون ماشینی) ذخیره شده است .

گاهی ممکن است که دنباله ای از رکوردها نباشد ، بلکه دنباله ای بی ساختار از نویسه ها (کاراکترها) باشد که از نظر سیستم فایل معنای خاصی هم ندارند .

انواع فایل :

۱. با ساختار : یعنی دنباله ای از رکوردهاست .

۲. بی ساختار : یعنی دنباله ای از نویسه ها (کاراکترها) است .

منظور از ساختار فایل :

۱. ساختار منطقی : نشان دهنده سازمانی است که بر اساس آن رکوردهای منطقی گرد هم آمده اند . به عبارت دیگر ساختار منطقی از دید کاربر ، چگونگی ارتباطات و پیوندهای بین رکوردهای منطقی را نشان می دهد .
۲. ساختار فیزیکی : نشان دهنده چگونگی ذخیره سازی بلاک های فایل در رسانه (مثلاً دیسک) است در واقع ساختار فیزیکی ، نشان دهنده دید برنامه ساز سیستم نسبت به فایل است .

ساختار فیزیکی :

نشان دهنده چگونگی ذخیره سازی بلاک های فایل در رسانه (مثلاً دیسک) است در واقع ساختار فیزیکی ، نشان دهنده دید برنامه ساز سیستم نسبت به فایل است .

سیستم فایل :

در سیستم های جدید چندین لایه سخت افزاری و نرم افزاری موجود است که سیستم بتواند با کارایی و معمولاً نابرنامه ساز است ، پاسخ دهد . End User انعطاف پذیری بیشتری به درخواست کاربر انتهایی هر لایه که وظایفش از لایه پایین تر استفاده می کند و به نوبه خود به لایه بالاتر خدماتی را ارائه می دهد.

رویه های کتابخانه ای :

این رویه ها برای موارد ذیل استفاده می گردند :

۱. برای اجرای درخواست کاربر پایانی ، خود رویه های را در سیستم فایل فرا می خواند مثل رویه های OPEN, CLOSE, READ, WRITE,...

۲. برای اینکه داده های ذخیره شده در فایل ها را کاملاً از دید برنامه کاربردی نهان کنند و برنامه کاربردی دیگر جنبه های ذخیره سازی داده نشود .

سیستم فایل :

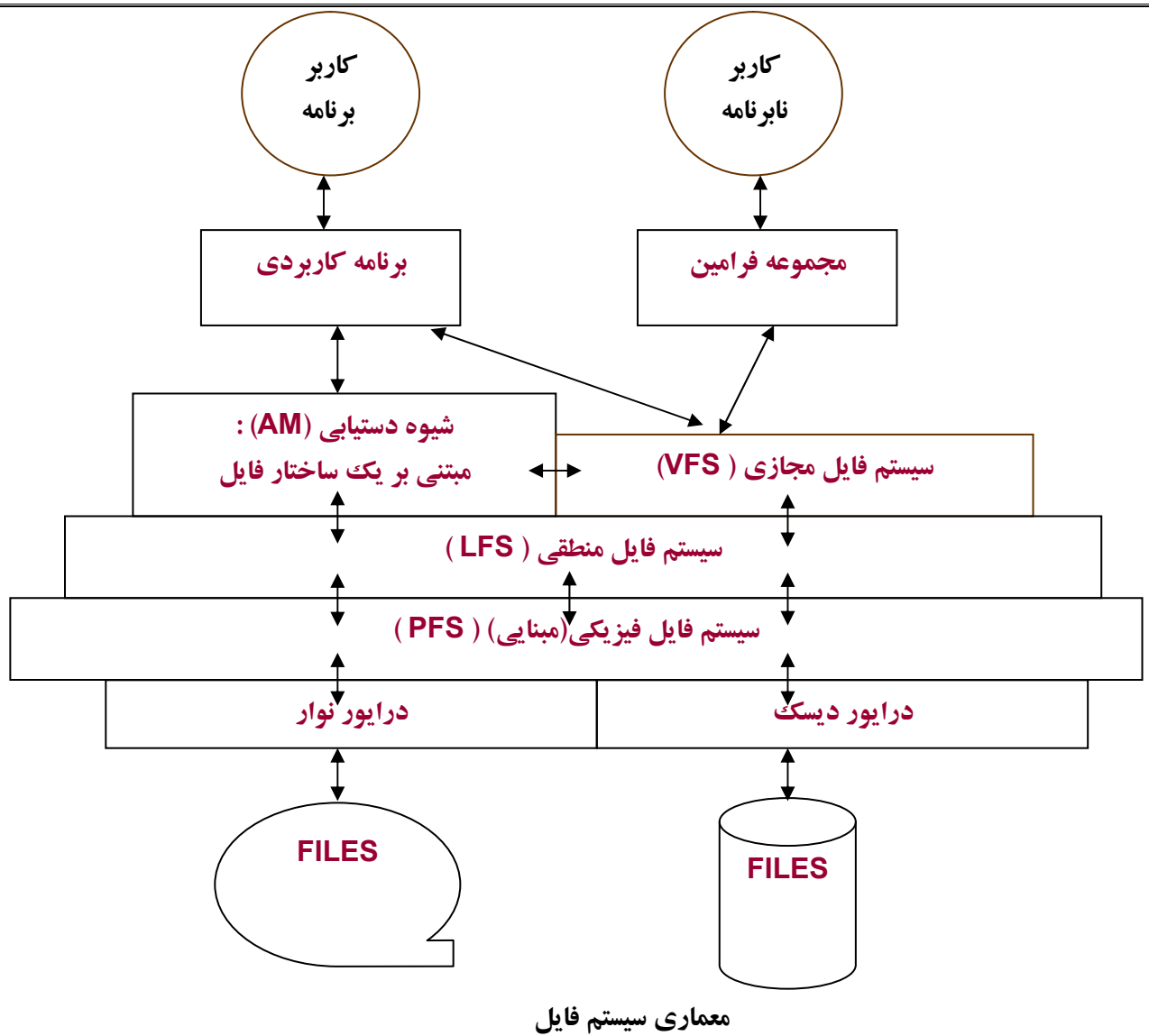
سیستم فایل درخواست های لایه بالاتر را برای عملیات ورودی / خروجی فیزیکی به صورت فراخوانی های تابعی در سیستم عامل تبدیل می کند .

فرمان کاربر انتهایی
برنامه های کاربردی
رویه های کتابخانه ای
سیستم فایل
سیستم عامل
مجموعه دستورات ماشین
سخت افزار

سیستم عامل :

برای اینکه عملیات فیزیکی در محیط دیسک انجام شود سیستم عامل یک «برنامه کانال» را به اجرا درمی آورد.

- معماری سیستم فایل و لایه های آن :
- اجزای اصلی این معماری عبارتند از :

درایور :

درایور در پایین ترین سطح معماری قرار دارد و مستقیماً با کنترلر (کانال) در تماس است.

سیستم فایل فیزیکی (مبنایی) :

این لایه مسئول ذخیره سازی بلاک ها روی رسانه خارجی و انتقال آنها از رسانه به بافر و برعکس است. به طوری که با محتوای بلاک ها و یا ساختار فایل کاری ندارد و در بعضی از سیستم ها، این لایه بخشی از خود سیستم عامل است.

سیستم فایل منطقی :

این لایه امکان درخواست های کاربر را انجام می دهد بطوری که بدون در نظر گرفتن مفهوم بلاک در محیط فیزیکی به کاربر این امکان را می دهد تا به رکوردها دستیابی داشته باشد در واقع به صورت واسطه بین سیستم فایل فیزیکی و لایه شیوه دستیابی عمل کرده و لایه محیط فیزیکی ذخیره سازی را به صورت یک محیط منطقی می بیند.

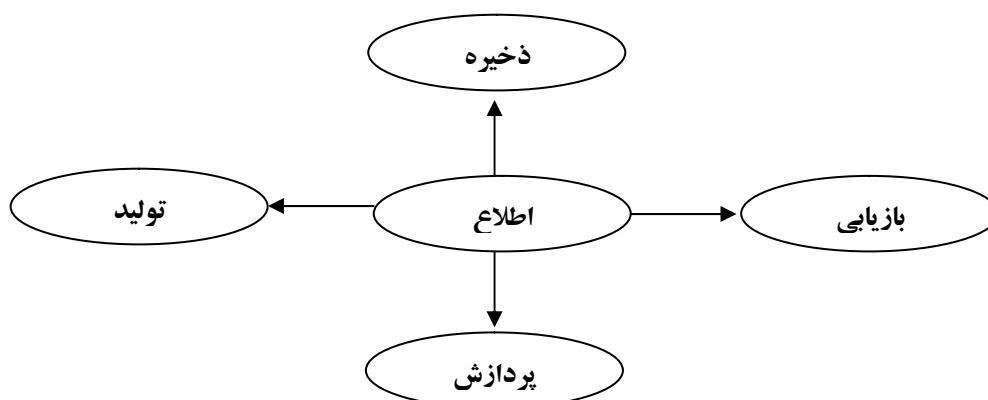
شیوه دستیابی :

این لایه واسطه بین برنامه کاربردی و سیستم فایل منطقی بوده که معمولاً برنامه کاربردی هم با یک زبان سطح بالا نوشته شده است. در واقع یک روش مشخص برای دستیابی به رکوردها در اختیار برنامه کاربردی قرار می دهد.

سیستم فایل مجازی :

این لایه همسطح با لایه شیوه دستیابی قرار دارد و گاهی ممکن است لایه شیوه دستیابی تحت این لایه مجازی کند بدین معنا که کاربر برنامه ساز شیوه دستیابی موردنظر خود را طراحی و تولید می کند و آن را به واحد سیستم فایل پیوند می دهد.

چهار عمل اصلی که انسان با اطلاع انجام می دهد :

نامگذاری فایل :

فایل از دید کاربر (ویژه غیر برنامه ساز) یک مکانیسم انتزاعی دارد که امکان ذخیره و بازیابی اطلاعات مورد نیاز خود را به آن می دهد لذا برای دستیابی به این فایل هر برنامه ای که آن را ایجاد می کند باید یک نام هم به آن اختصاص دهد.

قواعد نامگذاری فایل ها :

قواعد نامگذاری فایل ها در سیستم های مختلف یکسان نیست معمولاً نام فایل یک رشته الفبای عددی تا هشت کاراکتر و در برخی سیستم ها طول این رشته تا 255 کاراکتر هم می باشد. برخی سیستم ها به حروف کوچک و بزرگ حساس نیستند (مانند سیستم عامل Dos) ولی در برخی تفاوت دارد (مانند سیستم Unix). در اکثر سیستم ها نام فایل از دو بخش تشکیل شده که با «.» از هم جدا می شوند.

پسوندد فایل . نام فایل

پسوندد فایل معمولاً گویای محتوای فایل یا نقش فایل است. MS-DOS دارای پسوند سه حرفی و UNIX تعدادی پسوند دارد

بلاک بندی :

بلاک واحد رد و بدل اطلاعات بین حافظه ی جانبی و حافظه اصلی بین سیستم فایل است که ممکن است در یک عمل I/O چندین بلوک خوانده یا نوشته شود و هر بلوک دارای چندین رکورد می باشد که بین بلوک ها فضاهای بلا استفاده بنام گپ وجود دارد .

تعداد رکوردهای یک بلاک : B_f

اندازه یک رکورد : R

مثال :

می خواهیم فایلی با یک میلیون رکورد 100B را بر روی یک نوار با چگالی 6250bpi ذخیره کنیم اگر شکاف بین بلاکی (گپ) 0.3 اینچی $B_f = 50$ طول نوار جهت ذخیره سازی فایل را محاسبه کنید .

$B_f = 50$

گپ = 0.3 اینچ

چگالی = 6250bpi

رکورد $R = 100$

$$\text{طول هر بلاک} = \frac{\text{اندازه کل بلاک}}{\text{چگالی}} = \frac{2,000,000}{6250} = 0.016 \text{ inch}$$

$$\text{طول نوار (حافظه هرز + گپ)} = 1,000,000 + (0.3 + 0.016) = 316000 \text{ inch}$$

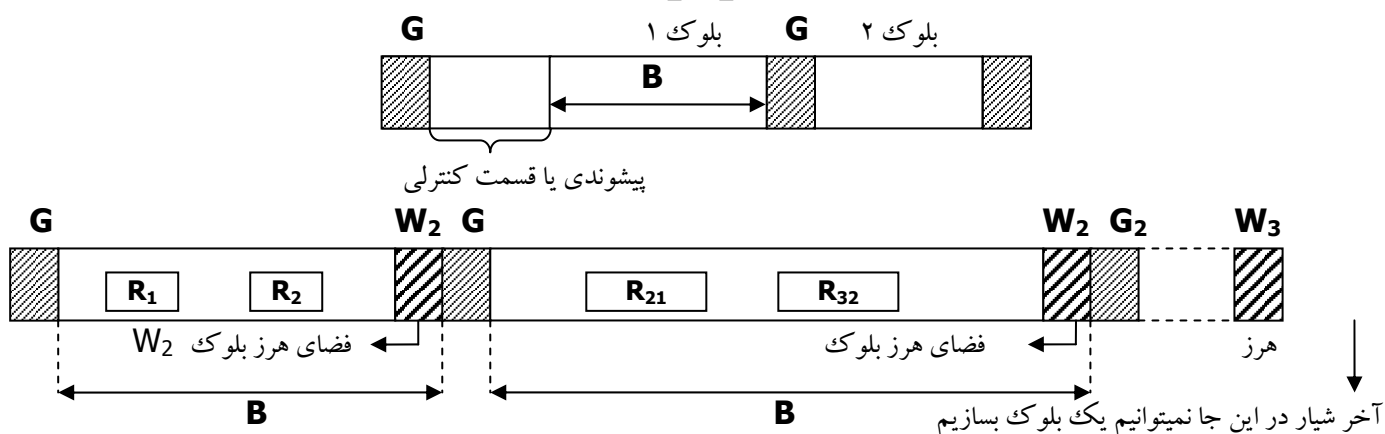
$$\text{تعداد کل بلوک های فایل} = \frac{1,000,000}{50} = 20,000 \text{ بایت}$$

تعداد رکوردهای یک بلاک B_f

اندازه یک رکورد : R

اندازه یک رکورد B

$$B_f = \left[\frac{B}{R} \right] = \text{فرمول}$$

حالتی که قسمت پیشوندی نداریم از این فرمول استفاده می کنیم:

$$W_B = G + \frac{R}{2} + \frac{W_3}{T_F} \text{ : فرمول}$$

فضای هرز بین بلوک ها : W2

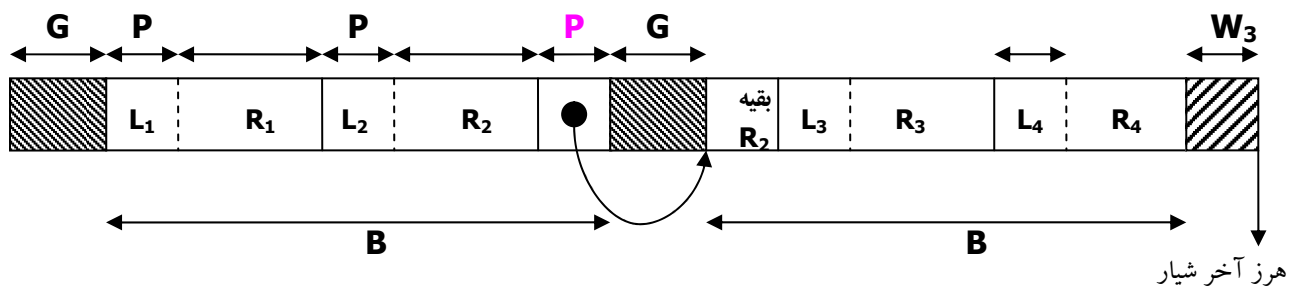
فضای هرز آخر شیار : W3

تعداد کل بلاکهای یک شیار: Tf

اندازه حافظه هرز به ازای هر بلوک: WB

اندازه حافظه هرز به ازای هر رکورد: WR

* روش اول

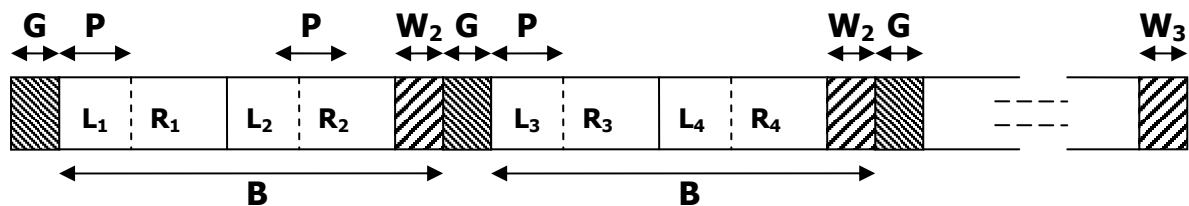
$$W_B = G + P + B_{F*P} + \frac{W_3}{T_F} = \text{فرمول}$$

در حالی که قسمت پیشوندی داریم

* روش دوم

$$\text{طول } P \text{ های یک شیار} = B_{F*P}$$

$$W_R = \frac{W_B}{B_F}$$

* روش سوم

$$W_B = G + \frac{R}{2} + B_{F*P} + \frac{W_3}{T_F} = \text{فرمول}$$

مقایسه روش های بلاک بندی (روش ها یا فرمول ۳ قبلی) :

روش اول : پیاده سازی ساده ولی انعطاف پذیری کمی دارد به طوری که اگر طول رکورد تغییر کند بایستی فایل را از ابتدا بسازیم .

روش دوم : از نظر مصرف حافظه نسبت به روش اول و سوم بهتر است ولی نرم افزار پیچیده ای را نیاز دارد اندازه یک رکورد به اندازه یک بلوک نیست بلکه می تواند اندازه آن از یک بلوک هم بیشتر شود . ممکن است برای خواندن یک بلاک نیاز به فراخوانی دو یا چند بلاک باشد .

روش سوم : خواندن کل فایل بیشتر از روش دوم زمان می برد . (به علت فضاهای هرز بین بلوک ها (W2) حداکثر طول رکورد می تواند برابر با اندازه ی یک بلاک باشد (یعنی W2 وجود نداشته باشد)

باکت بندی

به اجتماع چندین بلوک که از دیدگاه سیستم فایل اطلاعات به صورت باکتی رد و بدل می شود باکت بندی گویند مثلاً با دستور Read سیستم فایل چند بلوک را همزمان به بافر انتقال می دهد لذا اندازه بافر و باکت همواره برابر می باشد .

لوکالیتی (locality)

به میزان همسایگی رکورد منطقی بعدی نسبت به رکورد فعلی روی حافظه های جانبی را لوکالیتی می گویند .

رکورد منطقی بعدی

رکوردی است که از دید برنامه باید پس از رکورد فعلی مورد پردازش قرار گیرد مانند قرار گرفتن معدل دانشجویان به صورت نزولی

ظرفیت واقعی نوار :

$$\text{درصد واقعی استفاده از نوار} = \frac{B}{B+G} * 100$$

$$\text{میزان استفاده واقعی از نوار (برحسب بایت)} = \frac{B}{B+G} * Sn$$

مثال :

فایلی با ۲۰۰۰ رکورد ۴۰ بایتی روی نوارهای با چگالی 1000B/inch می خواهد ذخیره شود اگر طول گپ ها برابر یک صدم

اینچ باشد مطلوبست :

(۱) درصد استفاده واقعی از نوار؟

(۲) طول واقعی فایل (همراه با گپ) بر حسب بایت؟

(۳) طول داده های اصلی فایل (بدون گپ) بر حسب بایت؟

(۴) طولی از نوار بر حسب اینچ که برای ذخیره کردن فایل استفاده می شود؟

با فرض اینکه $B_f = 1$ می باشد؟

۲۰۰۰ رکوردی

$$B_f = 1 \Leftarrow \text{اندازه بلوک} = \text{اندازه رکورد}$$

$$R=40$$

$$R = 40 \Rightarrow B = 40$$

$$10 \text{ بایت} = 1000 \text{ bpi} = \text{چگالی}$$

$$G=0.01 \text{ اینچ}$$

$$1) \Rightarrow \frac{B}{B+G} * 100 = \frac{40}{40+10} * 100 = 80\%$$

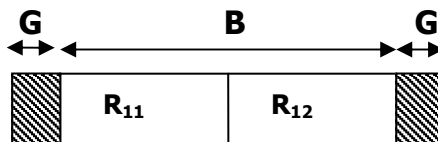
$$2) \Rightarrow b * (B + G) = 2000 * (40 + 10) = 10000 \text{ بایت}$$

$$3) \text{ بایت } b * B = 2000 * 40 = 80000 \text{ بدون گپ}$$

$$4) \frac{B}{B+G} * 100 = \frac{0.4}{0.4 * 0.01} * 100 = 80\%$$

اگر اندازه بلوک ضریب صحیحی از اندازه رکورد باشد می توان از دو رابطه زیر استفاده کرد :

$$\left\{ \begin{array}{l} b = \frac{n}{B_f} \\ n * R = b * B \end{array} \right\} \text{ اندازه فایل}$$

تعداد رکورد های یک فایل: $n=b$

۱- روش بلوکی

۲- روش جریانی

روش بلوکی: نوار پس از خواندن هر بلوک می ایستد.

روش جریانی: نوار پس از خواندن تعدادی بلوک می ایستد.

زمان خواندن یک بلوک از نوار بدون در نظر گرفتن گپ:

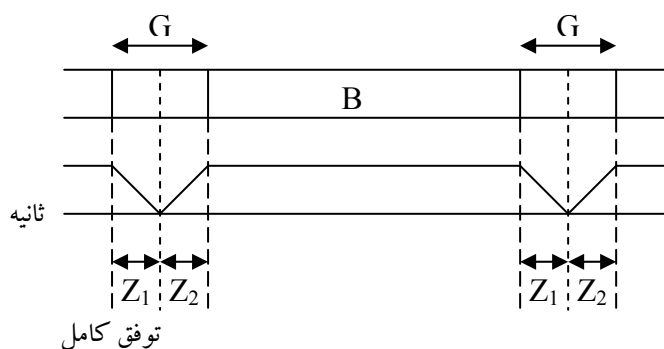
$$b_{tt} = \frac{B}{t}$$

t = سرعت نوار

b_{tt} = زمان خواندن یک بلوک از نوار بدون گپ

Z = زمان حرکت و توقف

t' = نرخ انتقال واقعی نوار

مکانیزم خواندن روش بلوکی

نرخ انتقال واقعی در روش بلوکی

$$T' = \frac{B}{b_{tt} + Z}$$

$$\text{زمان خواندن واقعی یک بلوک نوار} = \frac{B}{t} + z = b_{tt} + z$$

$$\text{زمان خواندن واقعی } N \text{ بلوک (روش جریانی)} = Nb_{tt} + N \frac{G}{t} + z$$

N = تعداد بلوکی که می خوانیم بخوانیم

$$\text{زمان لازم برای خواندن } N \text{ بلوک با سرعت } t = N \frac{G}{t}$$

$$\text{نرخ انتقال در روش جریانی} = \frac{Nb_{tt}}{Nb_{tt} + N \frac{G}{t} + z} * t$$

$$\text{درصد واقعی استفاده از دیسک} = \frac{\text{اندازه بلاک}}{\text{فضایی که بلاک در دیسک می گیرد}} = * 100 = \frac{B_f \cdot R}{* N} * 100$$

$$N = \left[\frac{B}{\text{طول سکتور}} \right]$$

در دیسک تعداد سکتورهایی که برای ذخیره یک بلوک فایل لازم است: N :

مثال:

فایلی داریم با رکوردهای به طول $400B$ ، طول هر سکتور $512B$ اگر $B_f=4$ باشد درصد استفاده واقعی از دیسک و نیز تعداد سکتورهایی که برای ذخیره هر بلوک مورد نیاز می باشد را پیدا کنید.

بایت 512 = طول یک سکتور

بایت $R=400$

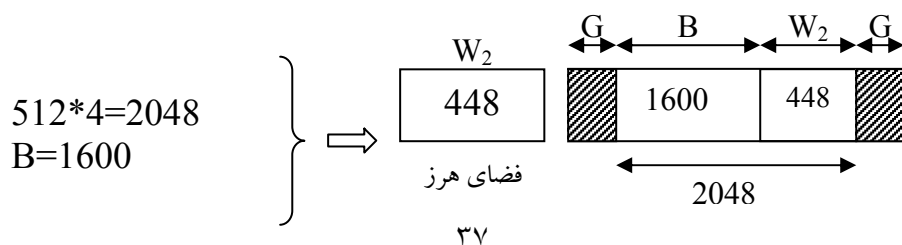
$B_f=4$

$N=?$ درصد واقعی استفاده از دیسک

بایت $B_f \cdot R = 4 * 400 = 1600$ = طول بلاک

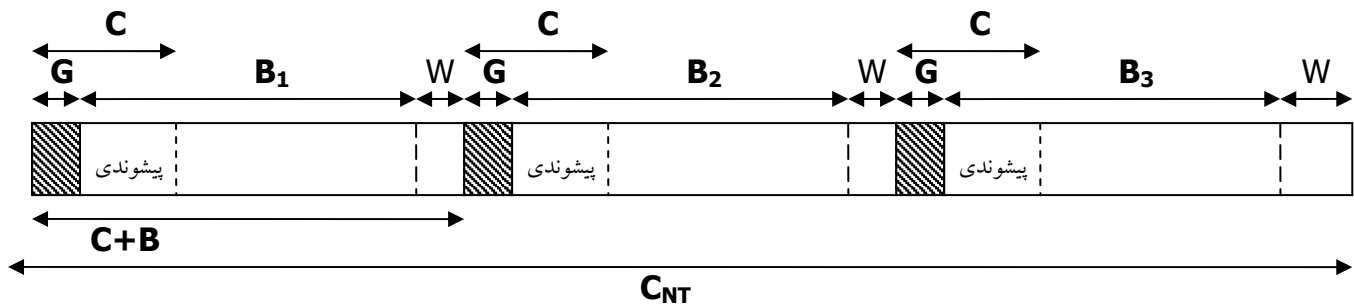
$$N = \left[\frac{B}{\text{طول سکتور}} \right] = \left[\frac{1600}{512} \right] = [3.124] = 4 \quad \text{حد بالای جزء صحیح}$$

$$\text{درصد واقعی استفاده از دیسک} = \frac{1600}{512 * 4} * 100 \approx 78\%$$

نتیجه :

هر چقدر اندازه ی بلوک در نوار بیشتر باشد (B) به همان ترتیب فضاهای بین بلوک ها (W2) و نیز فضای هرز آخر نوار یا شیار (W3) نیز به علت ننگجیدن یک رکورد و یا یک بلوک بیشتر خواهد بود .

C_{NT} : ظرفیت اسمی شیار :

C : ظرفیت کنترلی دیسک (پیشوند + گپ) :

B : اندازه یک بلوک :

T_f : تعداد بلوکهای شیار :

$$T_f = \left\lceil \frac{C_{NT}}{C + B} \right\rceil$$

$$\text{درصد استفاده واقعی از شیار} = \frac{T_f * B}{C_{NT}} * 100$$

به جای B عملیات $(B \Rightarrow B - W)$

مثال :

طول شیار در دیسک ۲۰ هزار بایت است فایلی را با رکوردهایی به طول 100Byte را می خواهیم بر روی این دیسک ذخیره کنیم اگر گپ کنترلی در ابتدای هر بلوک ۲۰ بایت باشد در صورتی که تعداد رکوردهای موجود در هر یک بلوک برابر $B_f=5$ باشد درصد استفاده واقعی از شیار را بیابید .

$C_{NT}=20,000$ byte

$R= 100$ byte

$c=20$ byte

$$B_f = \left\lceil \frac{B}{R} \right\rceil \Rightarrow B = 5 * 100 = 500 \text{ byte}$$

$$T_f = \left\lceil \frac{C_{NT}}{C + B} \right\rceil = \left\lceil \frac{20,000}{20 + 500} \right\rceil = 38$$

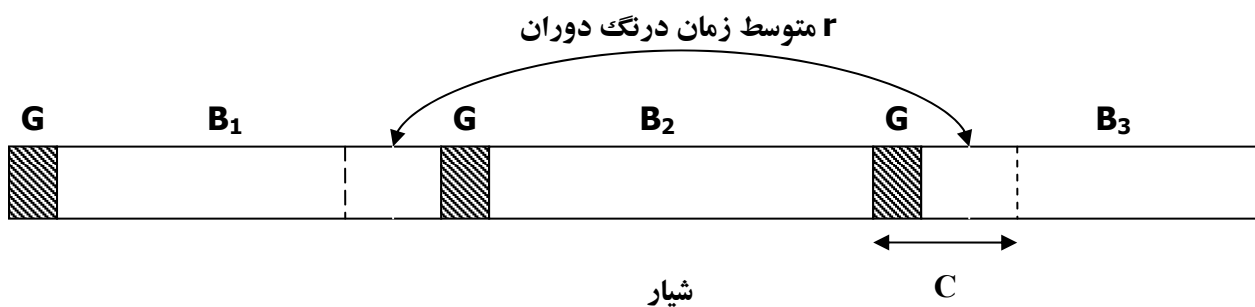
$$\text{درصد استفاده واقعی از شیار} = \frac{T_f * B}{C_{NT}} * 100 = \frac{38 * 500}{20000} * 100 = 95\%$$

پارمترهای موثر بر نرخ انتقال دیسک :

۱. زمان استوانه جویی : S
۲. زمان درنگ دوران : r $S \geq r$
۳. زمان لازم برای انتقال یک یا چند بلاک به طور همزمان به حافظه یا بر عکس از حافظه به دیسک منتقل شود (اندازه بافر حافظه = تعداد بلاک هایی که همزمان منتقل می شوند).

متوسط زمان درنگ دوران

متوسط زمانی است که طول می کشد تا هد به ابتدای بلاک مورد نظر در یک شیار قرار گیرد .

$$r = \frac{60 * 1000}{2 * rpm} (ms)$$

سرعت متوسط در دیسک ها

مثال :

اگر سرعت چرخش دیسکی برابر ۳۶۰۰ دور در دقیقه باشد متوسط زمان درنگ دورانی چقدر خواهد بود .

$$r = \frac{60 * 1000}{2 * 3600} = 8.3ms$$

زمان دستیابی تصادفی :

مدت زمان بین لحظه ی دستور خواندن یا نوشتن داده می شود و لحظه ای که آغاز بلاک زیر هد قرار گیرد در اینجا محل فعلی نوک خواندن و نوشتن نامعین است ولی بلوک که قرار است خوانده شود معین می باشد .

$$b_{tt} \leq 2r$$

b_{tt} زمان انتقال بلوک به چه عواملی بستگی دارد ؟

۱. به سرعت چرخش دیسک

۲. چگالی ضبط داده ها

$$\left. \begin{array}{l} t = \frac{B}{b_{tt}} \text{ نرخ انتقال واقعی دیسک} \\ s+r = \text{زمان دستیابی تصادفی} \end{array} \right\} \Rightarrow \begin{array}{l} t = \frac{B}{s+r+b_{tt}} \text{ نرخ انتقال واقعی} \\ t = \frac{B-W}{s+r+b_{tt}} \text{ نرخ انتقال خیلی دقیقتر} \end{array}$$

روش های خواندن یک فایل :

۱. ترتیبی (انبوه) مثال: نوار

۲. تصادفی مثال: هارد دیسک ، دیسک ها

b = تعداد بلوک ها در یک دیسک

$b(s+r+b_{tt})$ = زمان خواندن b بلوک به طور تصادفی

b'_{tt} : در حالت ترتیبی زمان انتقال بلوکی

t' : نرخ انتقال واقعی در حالت ترتیبی

$$t' = \frac{B}{b'_{tt}} \text{ نرخ انتقال در ترتیبی}$$

$$b'_{tt} > b_{tt}$$

نرخ انتقال در حالت تصادفی $t < t'$ نرخ انتقال در حالت ترتیبی

مثال : در یک نوع از دیسک های با نام 3380 Ipm اطلاعات به قرار زیر است اندازه بلاک $R=2400\text{byte}$ ، $b_{tt}=0.8$ و

نرخ انتقال واقعی $t=3000\text{byte/ms}$ نرخ انتقال ترتیبی $t'=2857$ زمان درنگ دوران $r=8.3\text{ms}$ و $c=600\text{byte}$ ،

$N=88$ ، تعداد سیلندر ، $m=3\text{ms}$ ، $s=16\text{ms}$ ، $b=10$ بلوک

الف) خواندن ترتیبی پشت سرهم (انبوه)

ب) خواندن تصادفی

$s+r+b*b'_{tt}$ = زمان خواندن ترتیبی ۱۰ بلوک

$16+8.3+10*0.84=32.7\text{ms}$ = زمان خواندن ترتیبی ۱۰ بلوک

$b(s+r+b_{tt})$ = زمان خواندن تصادفی ۱۰ بلوک

$$=10*(16+8.3+0.8)=251\text{ms}$$

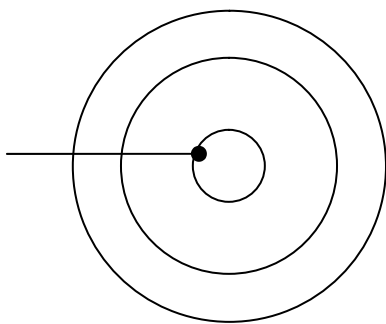
با توجه به اینکه حرکت از یک شیار به شیار دیگر زمان اندکی را جت خاموش و روشن کردن هد صرف می کند این زمان را در مسایل در نظر نمی گیریم .

انواع مکان هندسی قرار گرفتن شیارها (تکنیک قرار گرفتن شیارها) :

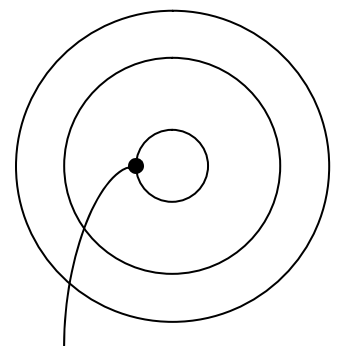
۱. روش معمولی

۲. روش Track stagger

در روش معمولی نقطه شروع شیارها بر روی شعاعی از صفحه ئیسک قرار گرفته است ولی در روش Track stagger نقطه شروع هر شیار عبارت نسبت به شیار قبلی قدری جلوتر است و این فاصله به اندازه ای است که گام حرکت هد از یک شیار به شیار مجاورش درست در اول آن شیار قرار بگیرد . لذا زمان درنگ دوران فقط برای اولین فقط برای اولین سیلندر در نظر می گیرند .

معمولی

شکل Track Stagger

$$b * b'_{tt} \Rightarrow s + r + b * b'_{tt} = \text{زمان خواندن ترتیبی } b \text{ بلوک}$$

$$b * (s + r + b_{tt}) = \text{زمان خواندن تصادفی } b \text{ بلوک}$$

$$n * (s + r + b_{tt}) = \text{زمان خواندن تصادفی } n \text{ بلوک}$$

$$B_f = \left\lceil \frac{B}{R} \right\rceil \text{ یکپاره} \quad \leftarrow B_f = \frac{B}{R} \text{ دوپاره} \quad \leftarrow \text{فاکتور}$$

$$b = \frac{n}{B_f} \text{ فرمول در هم یکپاره و هم دوپاره}$$

$$n * R = b * B = \text{طول داده های فایل بر حسب بایت (بدون گپ)}$$

$$W3 = \text{طول بلاک مضرب صحیحی از طول رکوردها باشد} \quad (\text{در آخر هر بلاک فضای هرز نباشد})$$

مثال :

فایل شامل ۳۰۰۰۰ رکورد است و هر رکورد ۱۶۰۰ بایت طول دارد طول هر بلاک نیز ۲۴۰ بایت می باشد . زمان خواندن کل فایل را در دو حالت زیر به دست آورید .

(الف) رکوردها در بلاک دوپاره باشند

(ب) رکوردها بتوانند دوپاره در بلاک ها ذخیره شوند .

عدد $n=3000$

$B=2400\text{byte}$

$R=1600\text{byte}$

$$B_f = \left\lceil \frac{B}{R} \right\rceil = \left\lceil \frac{2400}{1600} \right\rceil = 2 \text{ (الف)}$$

$$\text{زمان خواندن کل فایل در حالت یکپاره} = \frac{n}{B_f} * b'_n = \frac{30000}{1} * 0.84 = 25200\text{ms} = 25.2 \text{ ثانیه}$$

$$n * R = b * B \Rightarrow b = \frac{30000 * 1600}{2400} = \frac{30000 * 2}{3} = 2000 \text{ (ب)}$$

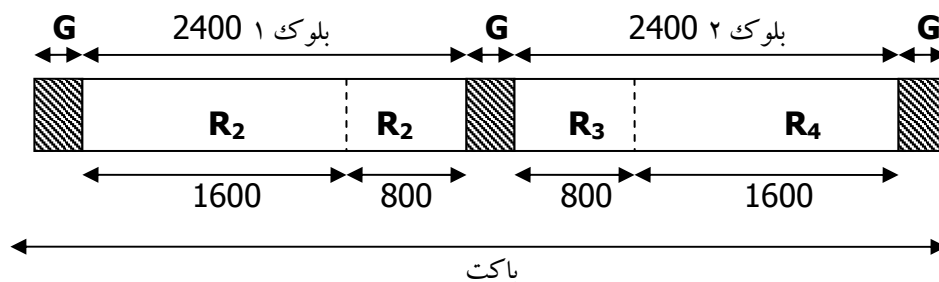
$$\text{زمان خواندن کل فایل در حالت دوپاره} = b * b'_n = 20000 * 0.84 = 16800\text{ms} = 16.8\text{sec}$$

نتیجه :

با توجه به اعداد حاصله برای خواندن کل فایل در حالت دوپاره و حالت یکپاره نتیجه می گیریم که در حالت دوپاره و هم از فضای دیسک بیشترین استفاده را می بریم و هم زمان خواندن کل فایل کمتر از حالت یکپاره می باشد .

اثر باکت بندی در سرعت عملیات دیسک :

فرض کنید فایلی با رکوردهای ۱۶۰۰ بایت و اندازه بلوک ۲۴۰۰ بایتی در رکوردها می توانند دوباره در این حافظه ذخیره شوند .

به خاطر اینکه ما رکورد دوم را بخوانیم مجبور هستیم بلوک دوم را هم به همراه بلوک ۱ به حافظه بار کنیم . یعنی عمل باکت بندی صورت گرفت لذا اندازه بافر موجود در حافظه با اندازه باکت برابرند .

بافر و باکت :

مجموع چند بلاک پشت سر هم در دیسک تشکیل باکت و مجموع چند بلاک پشت سر هم در حافظه تشکیل بافر می دهد .

تفاوت بین اندازه باکت با اندازه بلاک :

اندازه باکت توسط ساختار فایل و برنامه ریز تعیین می گردد حال آنکه اندازه بلاک اغلب توسط ساختار برنامه معین نمی شود و بلاک حداقل رد و بدل داده ها بین سیستم عامل و دیسک می باشد . اندازه بلاک در دیسک اغلب برابر اندازه page در سیستم عامل هاست .

مثال :

فایلی با رکوردهای ۱۶۰۰ بایتی در دیسک IBM3380 با بلوک های ۲۴۰۰ بایتی به صورت دوپاره ذخیره شده است اگر هر باکت شامل دو بلاک پی در پی باشد زمان خواندن یک باکت با توجه به مشخصات دیسک IBM3380 زمان خواندن یک باکت را بنویسید .

$$r + s + b_{tt}' + b_{tt} = 8.3 + 16 + 0.8 + 0.84 = 25.94ms$$

حل روش دوم :

$$r + s + kb_{tt}' = \text{زمان خواندن یک باکت که شامل } k \text{ بلاک}$$

$$= 8.3 + 16 + 2 * 0.84 \approx 25.94ms$$

تذکر :

باکت بندی در زمان خواندن (ترتیبی) پی در پی فایل اثر ندارد باکت بندی بر روی زمان خواندن تصادفی فایل اثر می گذارد . چرا که مجبور هستید برای خواندن b بلاک پشت سر هم زمان $b * b_{tt}'$ را صرف نماییم .

$$b * (r + s + d_{tt}) = \text{زمان خواندن تصادفی فایل بر اساس باکت}$$

bk = تعداد باکت های فایل

d_{tt} ، زمان انتقال یک بلاک :

$$n(r + s + d_{tt}) = \text{زمان خواندن تصادفی فایل رکورد به رکورد}$$

نتیجه :

$$\text{زمان خواندن تصادفی باکت ها} = bk(r + s + d_{tt}) = bk(r + s) + bk * d_{tt}$$

در هنگام خواندن تصادفی باکت ها با توجه به فرمول بالا بزرگتر بودن باکت باعث کاهش مقادیر bk و در نتیجه کاهش مقدار $bk(r + s)$ می شود ولی تاثیری در $bk * d_{tt}$ ندارد چرا که با بزرگتر کردن باکت d_{tt} بیشتر می شود و در نتیجه اثری بر مقدار $bk * d_{tt}$ ندارد .

لذا بزرگتر کردن طول باکت زمان خواندن تصادفی فایل را به صورت باکتی کاهش می دهد ولی خواندن تصادفی فایل به صورت رکوردی را افزایش می دهد .

مثال :

فایلی با ۳۰۰۰۰ رکورد ۱۰۰ بیتی در دیسکی با مشخصات زیر ذخیره شده است.

$$b'_{tt} = 0.84, b_{tt} = 0.8ms, r = 8.3ms, B = 2400 \text{ بایت}, S = 16ms$$

اگر رکوردها به صورت دوپاره در بلاک ذخیره شده باشند زمان خواندن تصادفی باکت ها و رکوردهای فایل را برای دو حالت زیر حساب کنید :

الف) هر باکت دو بلاک داشته باشد .

ب) هر باکت یک بلاک داشته باشد

$$d_{tt} = b_{tt} + b'_{tt} = 0.8 + 0.84 = 1.64ms \text{ (الف)}$$

$$\text{زمان خواندن تصادفی رکوردها} = n(r+s+d_{tt}) = 30000(16+8.3+1.64) = 778200s$$

$$B_f = \frac{2400}{100} = 24 \quad b = \frac{30000}{24} = 1250$$

$$\text{تعداد باکت ها} = bk = \frac{1250}{2} = 625$$

$$\text{زمان خواندن تصادفی بلاک ها} = bk(r+s+d_{tt}) = 625(16+8.3+1.64)$$

$$= 16212.5ms \approx 16 \text{ ثانیه}$$

ب) هر باکت یک بلاک است پس :

$$d_{tt} = b_{tt} = 0.8ms$$

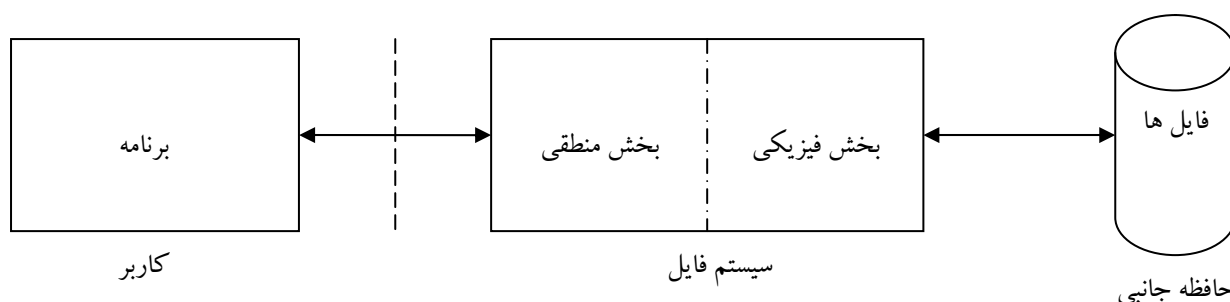
$$\text{زمان خواندن تصادفی رکوردها} = n(r+s+d_{tt}) = 30000(16+8.3+0.8) = 753000ms \approx 753s$$

$$\text{تعداد باکت ها} = Bk = b = 1250$$

$$\text{زمان خواندن تصادفی باکت ها} = bk(r+s+d_{tt}) = 1250(16+8.3+0.8) = 31375ms \approx 31s$$

سیستم فایل :

بخشی از سیستم عامل است که با فایل سروکار دارد و هر سیستم فایل را می توان به دو بخش فیزیکی و منطقی تقسیم کرد که بخش منطقی آن مربوط به دستورات کاربر است نظیر باز و بسته کردن و خواندن و نوشتن فایل ها اما قسمت فیزیکی آن به طور غیر مستقیم به فایل های موجود بر روی حافظه جانبی سروکار دارد . در واقع این قسمت دستوراتی را که از بحث منطقی سیستم فایل وارد شده را به دستوراتی جهت صدور به رسانه ذخیره سازی تبدیل می کند .

عملیاتی که سیستم فایل ها انجام می دهند :

- ۱- مکان یابی
- ۲- خواندن
- ۳- نوشتن بر روی حافظه های جانبی به قسمت فیزیکی سیستم فایل AM (Access Method) نیز می گویند .

سطوح مختلف آدرس دهی :

- ۱- آدرس دهی در برنامه
 - ۲- آدرس دهی منطقی
 - ۳- آدرس دهی در سطح فیزیکی سیستم عامل
- ۱- آدرس دهی در برنامه :
- الف (محتوایی یا مقداری
- ب (آدرس دهی نسبی
- ج (آدرس دهی نمادین (سمبلیک)
- الف (محتوایی یا مقداری :
- کاربر مقدار یک چیز یا چند صفت خاصه را جهت جستجو می دهد این صفت خاصه می تواند کلید باشد یا نباشد .
- ب (آدرس دهی نسبی :
- در این حالت کاربر فایل را به صورت یک ساختار خطی می بیند که هر رکورد یک شماره دارد و اغلب این شماره با عدد صفر آغاز می گردد .
- ج (آدرس دهی نمادین (سمبلیک) :
- در این حالت رکورد دلخواه توسط یک نام شخص آدرس دهی می شود .

۲- آدرس دهی منطقی در سطح سیستم عامل :

در این روش آدرس دهی کل فضا رسانی و فایل به صورت یک آرایه از بلاک ها می باشد که هر بلاک آدرس منحصر بفردی دارد . که اصطلاحاً به آن RBA (Relative Block Address) یا آدرس نسبی بلاک گفته می شود . در واقع در این سطح آدرس تولید شده در سطح برنامه دریافت گردیده و به آدرس RBA تبدیل می شود و سپس به قسمت فیزیکی سیستم فایل می فرستد .

۳- آدرس دهی در سطح فیزیکی سیستم عامل :

در بخش فیزیکی سیستم فایل آدرس RBA را از بخش منطقی دریافت کرده و آن را به آدرس دهی خاص رسانه ذخیره سازی تبدیل می کند مثلاً در مورد دیسک آدرس RBA را به شماره هد ، سیلندر و شماره سکتور تبدیل می کند .

مثال :

کاربری در سطح برنامه خود دستور فرضی زیر را وارد می کند .

Read from student Record=6

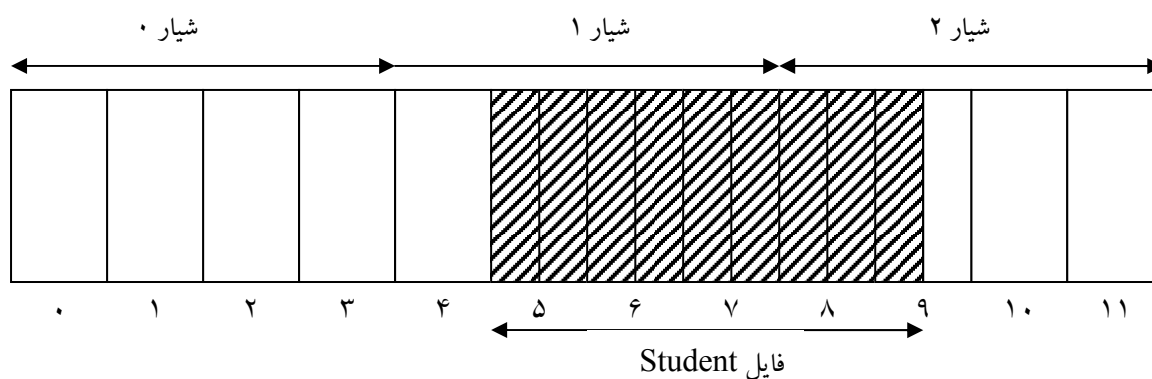
یعنی

یعنی رکورد ششم از فایل student خوانده شود . تعداد رکوردهای منطقی فایل ۹ عدد بوده و طول هر رکورد منطقی ۱۰۰ بایت و طول هر بلاک ۲۰۰ بایت است . فایل به صورت پیوسته بر روی دیسک ذخیره شده و هر شیار حاوی ۴ بلاک باشد آدرس RBA شروع فایل بر روی دیسک برابر ۵ باشد . مطلوب است : (شماره RBA از صفر آغاز می شود .)

الف) رکورد ششم فایل از کدام بایت آغاز می شود ؟

ب) RBA حاوی رکورد ششم نسبت به ابتدای فایل چه می شود ؟

ج) RBA حاوی رکورد ششم نسبت به اولین بلاک دیسک چه می شود ؟

الف) رکورد ششم از بایت شماره 500 فایل آغاز می شود :

$$(6-1) \times 100 = 5 \times 100 = 500$$

ب) با توجه به شکل مشخص است که RBA رکورد ششم نسبت به ابتدای فایل برابر ۲ است به عبارتی دیگر رکورد ششم در سومین بلاک فایل قرار دارد .

ج) با توجه به شکل رکورد ششم فایل در $RBA = 7$ نسبت به اول دیسک قرار دارد از طریق محاسبه داریم :

$$(RBA \text{ رکورد مورد نظر در فایل}) + (RBA \text{ اول فایل}) = RBA \text{ نسبت به اول دیسک}$$

$$RBA = 5 + 2 = 7$$

رکورد ششم آدرس دهی در سطح برنامه است آدرس دهی در سطح برنامه است بخش منطقی سیستم فایل این آدرس را گرفته و به $RBA = 7$ تبدیل می کند. بخش فیزیکی این فایل عدد 7 را گرفته و در می یابد که کدام قسمت فیزیکی دیسک را باید بخواند (بلوک چهارم از شیار شماره یک). سیستم فایل بلوک مورد نظر را (4 بلوک) خوانده و در بافر قرار می دهد سرانجام سیستم فایل داده ها را از بلاک بندی درآورده (رکورد به رکورد) و رکورد دوم این بلاک را به ناحیه کاری کاربر می فرستد.

فرمول ها :

آفست رکورد i ام نسبت به اول فایل بر حسب بایت $= (i-r) * R$

$$= (6-1) * 100 = 500$$

$$\text{آفست بلاک حاوی رکورد } i \text{ ام نسبت به ابتدای فایل} = \left\lceil \frac{(i-1) * R}{B} \right\rceil = \left\lceil \frac{500}{200} \right\rceil = 2$$

آفست بلوک حاوی رکورد نسبت به اول فایل + شماره بلوک آغاز فایل = شماره بلوک حاوی رکورد نسبت به ابتدای دیسک

$$cyl\# = \left\lceil \frac{RBA}{t * b} \right\rceil \quad \text{تعداد شیارها موجود در هر سیلندر : } t$$

تعداد بلوک های موجود در هر شیار : b

$t * b$ = ظرفیت هر استوانه بلاک

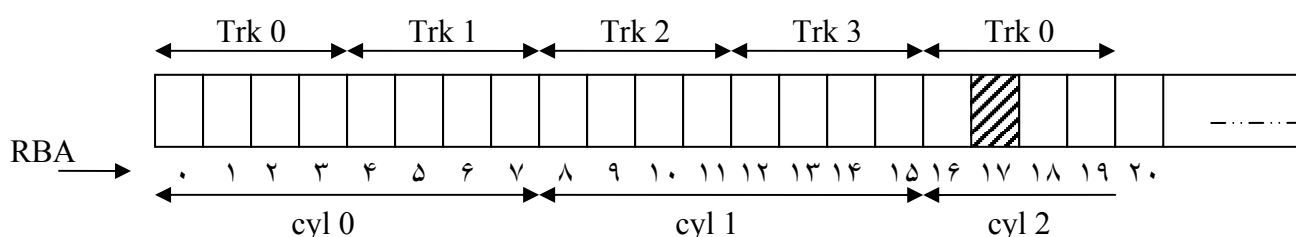
آدرس فیزیکی : $(cyl\#, trk\#, blk\#)$

$$Trk\# = \left\lceil \frac{RBA \bmod (t * b)}{b} \right\rceil$$

$$blk\# = RBA \bmod b$$

مثال :

دیسکی داریم که هر شیار آن شامل چهار بلاک است و هر سیلندر آن دو شیار دارد. آدرس فیزیکی بلوکی $RBA = 17$ را به دست آورید.

$$B=14$$

$$t=2$$

$$RBA = 17$$

$$\text{Blk\#RBA mod } b = 17 \text{ mod } 4 = 1$$

$$\text{trk\#} = \left\lfloor \frac{RBA \text{ mod } (t * b)}{b} \right\rfloor = \left\lfloor \frac{17 \text{ mod } (2 * 4)}{4} \right\rfloor = \left\lfloor \frac{1}{4} \right\rfloor = 0$$

$$\text{cyl\#} = \left\lfloor \frac{RBA}{t * b} \right\rfloor = \left\lfloor \frac{17}{2 * 4} \right\rfloor = 2$$

جدول راهنمای فایل (file directory) :

در سیستم فایل جدول راهنمای فایل وجود دارد که در آن اطلاعات مربوط به فایل از قبیل نام فایل ، آدرس اولین بلاک آن ، طول رکورد ، تعداد رکوردها ، طول فایل ، تاریخ ایجاد فایل ، تاریخ آخرین بروز رسانی فایل و ... ذخیره می گردد .

بافر :

جهت ایجاد هماهنگی بین سرعت وسیله I/O و پردازنده سیستم ناحیه ای در حافظه ی بنام بافر در نظر گرفته شده است اگر فایل بلاک بندی شده باشد حداقل یک بلاک در بافر قرار داده می شود (یعنی خوانده می شود) و اگر فایل بلاک بندی نشده باشد در هر بار عملیات I/O یک رکورد در بافر قرار می گیرد . سیستم های I/O همواره حداقل دو بافر دارند یکی جهت ورودی و دیگر برای خروجی در غیر این صورت کارایی سیستم I/O کاهش می یابد .

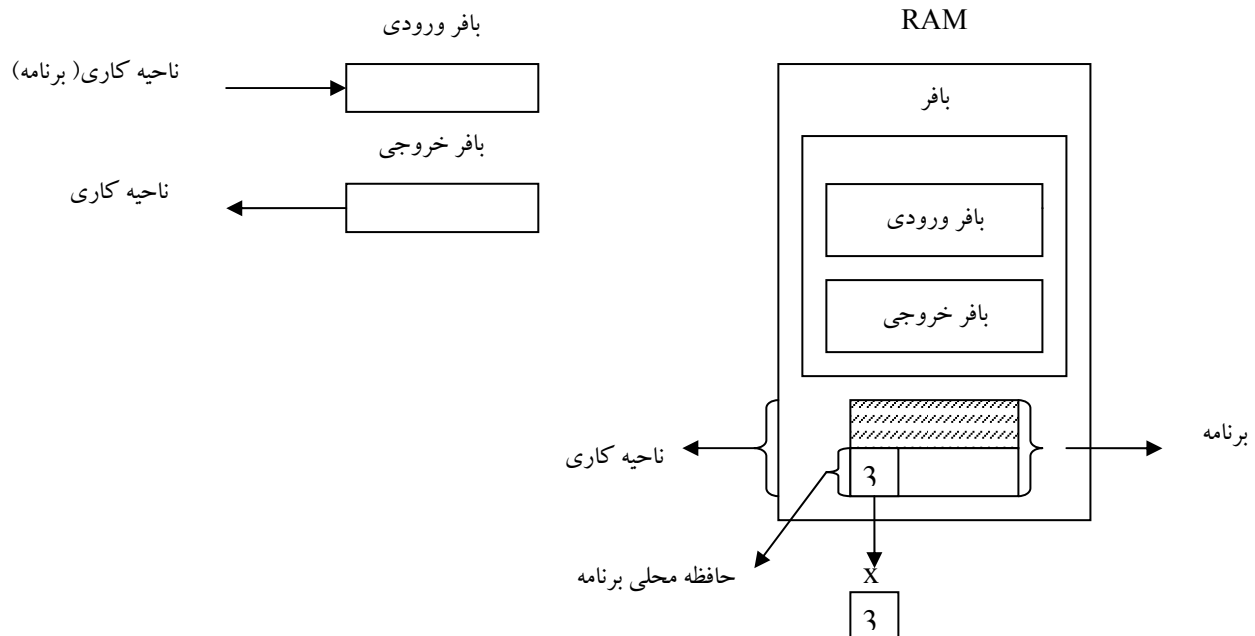
روش های دستیابی برنامه کاربر به محتویات بافر :

۱. روش انتقالی یا حرکتی (move mode)

۲. روش مکان نمایی یا تعیین محل (locate mode)

روش انتقالی یا حرکتی :

در این حالت ناحیه بافر جدا از حافظه مربوط به برنامه (محل حافظه ای برنامه در آن ذخیره شده ناحیه کاری) می باشد . و برنامه مستقیماً به بافر سیستم دسترسی ندارد بلکه بافر ویژه خود را دارد . در این روش بلاک از ناحیه کاری به بافر خروجی یا از بافر ورودی به ناحیه کاری فرستاده می شوند . لذا در این روش داده ها قبل از دستیابی به محلی در حافظه به محل دیگر انتقال می یابند که این زمان نسبتاً زیاد می باشد .

روش مکان نمایی یا تعیین محل :

به دو روش می توان از حرکت موجود در تکنیک انتقالی اجتناب کرد . اول اینکه داده های ورودی و خروجی مستقیماً بین وسیله ورودی و خروجی و ناحیه کاری برنامه رد و بدل شود . راه دوم مدیریت فایل از بافرهای سیستم برای همه ورودی و خروجی ها استفاده می کنند .

روش های دستیابی به بافر :

۱. روش انتقالی در ورودی و خروجی
 ۲. روش مکان نمایی در ورودی و خروجی
 ۳. روش انتقالی در ورودی و مکان نمایی خروجی
 ۴. روش مکان نمایی در ورودی و انتقالی در خروجی
- روش مدیریت بافر توسط سیستم عامل انجام می گیرد و خیلی کم توسط برنامه نویس انجام می شود .

مدیریت بافر به روش استخر بافری :

وقتی که به یک بلوک نیاز پیدا می کنیم سیستم ابتدا بلوک مورد نظر را در بین بلوک های موجود در بافر جستجو می کند در صورت عدم وجود این بلوک در بافرها (بافر ورودی ، خروجی) یکی از بافرهای بلااستفاده را پیدا کرده و بلوک مورد نظر را از حافظه جانبی به آن بافر بار می کند . در صورتی که بافر خالی نباشد برای تصمیم گیری به این موضوع راه های متفاوتی توسط مدیریت بافر (سیستم عامل) اتخاذ می شود . مثلاً بافری که آخرین بار استفاده شده انتخاب می شود .

*توجه :

مدیریت بافر به گونه ای عمل می کند که کارایی حافظه کم شود . مثلاً اندازه بافرها را بیش از اندازه بزرگتر در نظر نمی گیرد چرا که هر چقدر تعداد بافرها بیشتر باشد سیستم عامل زمان بیشتری را برای مدیریت آنها بایستی صرف کند .

انواع بافرینگ (بافردهی) :

بافردهی یعنی تعداد بافرهایی که به برنامه اختصاص داده می شود و سه نوع هستند :

۱- بافر دهی ساده

۲- بافردهی دوگانه

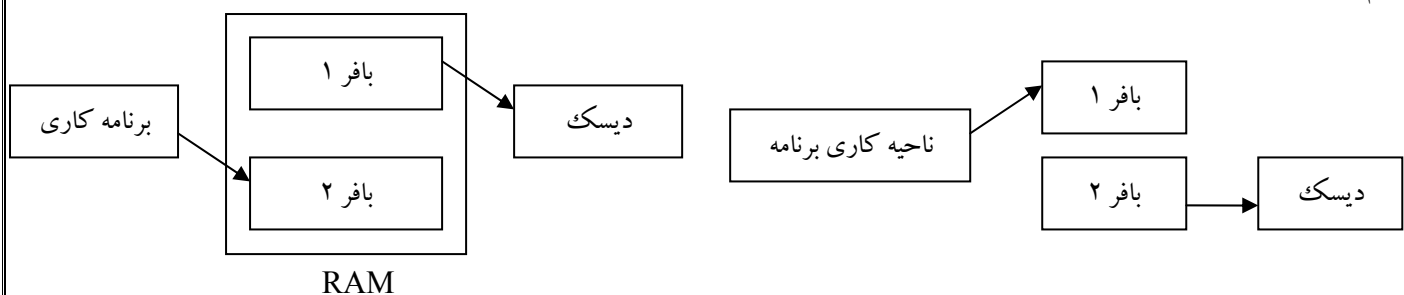
۳- بافردهی چندگانه

۱- بافردهی ساده یا یگانه single buffering :

در این روش از یک بافر ورودی و خروجی استفاده می شود لذا کارایی برنامه کاهش می یابد چرا که بافر اگر در حال پر شدن باشد cpu بایستی منتظر مانده (بیکاری cpu) و بعد از عمل پر شدن بافر می تواند از محتویات آن استفاده نماید . در سیستم عامل به این زمان بیکاری cpu زمان انتظار (Idle) می گویند . که در سیستم های چند برنامه ای از این زمان برای اجرای برنامه های دیگر استفاده می شود .

۲- بافردهی دوگانه یا مضاعف Double Buffering :

برای از بین بردن شکل روش اول (زمان انتظار) از دو بافر برای عملیات I/O و cpu استفاده می شود . لذا پردازنده می تواند در هنگام ارسال یک بافر به دیسک بافر دیگر را پر کند .

در این روش برای اینکه کارایی بافر خوب باشد بایست همواره $C_B \leq b_{it}$ باشد .

$$C_B \leq b_{it} \equiv C_B \leq \frac{B + G}{t}$$

$$C_R \leq \frac{R + W_R}{t}$$

زمان پردازش یک رکورد

اگر $C_B > b_{it}$ باشد بافرینگ مضاعف کارایی ندارد .

وقتی که پردازش فایل به صورت ترتیبی (انبوه) باشد . حتما بایستی از بافرینگ مضاعف استفاده شود در غیر این صورت کارایی

برنامه کاهش می یابد . رابطه دقیق تر از $C_B \leq b_{it}$ برابر $C_B \leq b_{it} + \frac{G}{t}$ می باشد .

۳- بافردهی چندگانه Multiple Buffering :

با استفاده از بافردهی چندگانه موقع پردازش پی در پی و ابوه فایل می توانیم بلوک های فایل را جلوتر (از پیش) خوانده و د فایل ذخیره نماییم که به این روش صف بندی نیز می گویند چرا که سیستم رکوردهای بعدی را که هنوز cpu آن را نخواست به بافر انتقال داده است به بافردهی چندگانه صف چرخشی هم (بافر چرخشی) می گویند .

تذکره :

هر چند که بافردهی چندگانه تا حدود زیادی از زمان انتظار cpu می کاهد اما در صورتی که سرعت پردازش خیلی بیشتر از سرعت عملیات بافرینگ باشد باز پردازنده مجبور است انتظار بکشد (در سیستم های چند برنامه ای این زمان cpu به فرآیندهای دیگر انتقال می یابد).

روش بیس برای بافردهی (Base) :

اگر سیستم از بافر استفاده نکند نمی توان عملیات بلاک بندی را انجام داد. لذا مجبور هستیم رکورد به رکورد داده ها را به ناحیه کاری برنامه انتقال دهیم که اصطلاحاً به این عمل روش بیس (پایه) می گویند.

تذکره: اگر برنامه از روش کاری مکان نمایی استفاده نماید (یعنی ناحیه کاری نداشته باشد) بلوک های فایل را نمی توان جلوتر (از پیش) خواند.

عواملی که به کارایی سیستم فایل بستگی دارند :

- ۱- اندازه بلاک بندی و نحوه بلاک بندی
- ۲- لوکالیتی رکوردها
- ۳- پارامترهای رسانه (ظرفیت واقعی نوار، نرخ انتقال واقعی نوار و)
- ۴- نحوه آرایش سلسله مراتب حافظه
- ۵- نحوه بافردهی و مدیریت آن
- ۶- مدیریت فایل ها در سیستم عامل
- ۷- روش ها کاهش زمان پیگرد در درنگ دورانی
- ۸- استفاده از فایل با کارایی بیشتر

اثر بافرینگ در سرعت عملیات:

نرخ انتقال انبوه یا ترتیبی به عوامل زیر بستگی دارد

- ۱- نوع بافر دهی (بافرینگ)
- ۲- طول بافر
- ۳- CB زمان لازم پردازش محتویات یک بلوک
- ۴- نوع پردازش (ترتیبی یا تصادفی)

۱- بافردهی ساده و پردازش ترتیبی :

در این نوع بافرینگ نمی توانیم عملیات پردازش و انتقال را همزمان انجام دهیم چرا که در پردازش ترتیبی حتماً بلاک های فایل بایستی به ترتیب خوانده شوند. لذا در این روش زمان خواندن هر بلوک برابر با $2r + btt$ می باشد. برای مثال برای لیست کردن رکوردها به ترتیب شماره آنجا پس از آن که بلوک اول خوانده شد (انتقال بلوک مورد نظر از دیسک به حافظه اصلی) cpu

مشغول پردازش آن می شود و در این هنگام چرخش دیسک هم ادامه دارد. لذا با توجه به اینکه پردازش ترتیبی می باشد برای اینکه بلوک بعد از آن خوانده می شود. آن بلوک دوم از زیر هد رد شده است لذا مجبور هستیم که دیسک یک چرخش کامل را در زمان $2r$ بزند به همین دلیل می گوئیم که زمان خواندن هر بلوک در بافرینگ ساده به روش پردازش ترتیبی $2r + b_{tt}$ می باشد. لذا برای خواندن ترتیبی فایل در همین روش با شرط $CB < 2r$ باشد.

$$C_B < 2r \quad t' = \frac{B}{2r + b_{tt}}$$

نرخ انتقال انبوه (ترتیبی) برای فایل بافرینگ ساده به روش ترتیبی

*توجه:

در صورتی که $CB < 2r$ باشد زمان خواندن هر بلوک برای بافرینگ ساده با پردازش ترتیبی $2r + b_{tt}$ و نرخ انتقال انبوه برای

$$t' = \frac{B}{2r + b_{tt}}$$

خواندن ترتیبی فایل

چنان چه زمان پردازش یک بلوک $2r < CB < 4r$ باشد نرخ انتقال واقعی برای

$$t' = \frac{B}{4r + b_{tt}}$$

خواندن ترتیبی فایل

۲- بافرینگ ساده بدون پردازش ترتیبی:

منظور از پردازش بدون ترتیبی فایل خواندن تمامی رکوردها بدون در نظر گرفتن ترتیب خواندن آن رکوردها می باشد در این حالت اگر $CB \leq b_{tt}$ باشد کل بلاک های موجود در یک شیار در دور زدن دیسک (در زمان $4r$) می توان خواند پس نرخ

$$t' = \frac{T_f \cdot B}{4r}$$

انتقال انبوه در این نوع بافردهی و پردازش بدون ترتیبی با شرط $CB \leq b_{tt}$ مساوی با

اندازه یک شیار $T_f \cdot B$:

۳- بافرینگ مضاعف با شرط کارایی $\left(C_B \leq \frac{B+G}{t}\right)$ با پردازش ترتیبی یا بدون ترتیبی:

کارایی در پردازش ترتیبی و بدون ترتیبی در بافرینگ مضاعف با شرط $\left(C_B \leq \frac{B+G}{t}\right)$ یعنی تمام بلاک های موجود در یک شیار چه در پردازش های ترتیبی و چه در پردازش تصادفی با یک دور چرخیدن دیسک خوانده می شود لذا نرخ انتقال انبوه

$$t' = \frac{T_f \cdot B}{2r}$$

(ترتیبی) و تصادفی در بافرینگ مضاعف با شرط کارایی به صورت $2r$ می باشد.

۴- بافرینگ مضاعف بدون شرط کارایی و پردازش ترتیبی:

در این روش چون کارایی را نداریم پس $C_B > \frac{B+G}{t}$ می باشد. یعنی دو بلاک در بافر خوانده شده و پردازش نیز همزمان صورت می گیرد وقتی که هد بر سر بلاک سوم می رسد نمی تواند خوانده شوند چرا که به علت عدم کارایی بافر اول هنوز پردازش نشده است. لذا برای خواندن دو بلاک بعدی (بلاک شماره ۳ و ۴) باید دیسک یک دور کامل ($2r$) را بزند یعنی برای هر اندازه بلوک $2B$ بایت زمان $2b'_{tt} + 2r$ صرف می شود لذا نرخ انتقال انبوه با بافرینگ مضاعف بدون شرط کارایی

$$t' = \frac{2B}{2b'_u + 2r} = \frac{B}{b' + r_u}$$

می باشد . که در این فرمول زمان خواندن کل فایل در بافرینگ مضاعف بدون شرط کارایی با پردازش ترتیبی $= b^* (b'_u + r)$ زمان خواندن کل فایل می باشد .

*توجه :

در فرمول های گفته شده فضای هرز موجود در هر بلاک (WB یا WR) در نظر گرفته نشده اند بهترین روش برای خواندن و پردازش و بافرینگ موقعی است که حداکثر نرخ انتقال $MAX(t) = \frac{T_f \cdot B}{2r}$ یعنی در یک دور زدن دیسک بتوانیم تمام بلاک های شیار را خوانده و پردازش کنیم .

اثر طول بافر و سرعت عملیات دیسک :

استفاده از بافری به طول یک شیار تاثیر زیادی را می تواند در افزایش سرعت عمل دیسک داشته باشد .

مثال :

سیستمی از بافرینگ مضاعف استفاده می کند که طول هر بافر آن برابر با طول یک بلاک می باشد چنان چه در هر شیار ۲۰ بلاک موجود باشد زمان پردازش یک بلاک (CB) با شرط $C_B > b'_u$ و عدم کارایی با بافرینگ مضاعف ۳ برابر زمان خواندن داده های آن بلاک می باشد . زمان خواندن و پردازش ترتیبی کل فایل چه میزان می باشد .

بلاک اول در بافر اول خوانده می شود پس بلاک دوم در بافر دوم خوانده شده و همزمان پردازش بافر اول انجام می شود هنگامی که هد بر سر بلاک دوم می رسد هنوز پردازش بلاک اول تمام نشده است (زمان پردازش یک بلاک ۳ برابر زمان خواندن داده هاست) و چون دیسک دایم در حال چرخش است . لذا با این شرایط هیچ عمل I/O صورت نگرفته و لذا هد از روی بلاک سوم رد می شود با اتمام پردازش بافر اول (بلاک اول) هد بر سر بلاک پنجم می رسد . به همین دلیل بایستی یک دور کامل زده شود تا هد دوباره بر سر بلاک سوم برسد . که در این هنگام هم می توان بافر دوم را پردازش نمود و به همین ترتیب می توان گفت بلاک های سوم و چهارم خوانده می شود اگر دیسک یک دور کامل زده شود ولی دیگر در این لحظه نمی توانیم بلاک های پنجم و ششم را بخوانیم و برای خواندن آن بلاک ها نیاز هست که دیسک یک دور کامل نیز بزند . بنابراین خواندن و پردازش هر دو بلاک پشت سرهم به زمان $2b'_u + 2r$ نیاز هست . و به همین جهت خواندن و پردازش ترتیبی کل فایل با b بلاک $b^* (b'_u + r)$ می باشد .

زمان modifying یا زمان اصلاح یک رکورد :

می خواهیم رکوردی را خوانده بعد از ویرایش و انجام اصلاحات لازم دوباره آن را به مکان قبلی خود قرار دهیم (خواندن ذخیره کردن) زمان خواندن بلاک حاوی آن رکورد $r + s + d_u$ می باشد . پس از آن که هد این بلاک را خواند زمان $2r - b_u$ نیاز هست تا هد به اول آن بلاک مورد نظر برسد . با فرض اینکه در این مدت اصلاحات لازم بر روی رکورد مورد نظر

انجام شده است لذا مدت زمان b_{tt} نیاز هست تا رکورد مورد نظر بر سر جای خود نوشته شود. لذا می توان زمان خواندن، اصلاح و نوشتن یک رکورد برابر با $b_{tt} + (2r - b_{tt}) + (s + r + b_{tt})$ می باشد. لذا می توان گفت که اصلاح با ۳ عمل خواندن، پردازش و نوشتن صورت می گیرد.

زمان اصلاح یک بلوک :

زمانی که $C_B \leq b'_{tt}$ می باشد و اندازه بافر با طول شیار برابر است. زمان اصلاح تقریباً دو برابر زمان خواندن ترتیبی فایل می باشد. $(2 * b * b'_{tt})$ می باشد. یعنی $b * b'_{tt}$ طول می کشد تا b بلاک خوانده شود و پردازش گردند و نیز $b * b'_{tt}$ طول می کشد تا بلاک های اصلاح شده دوباره روی دیسک نوشته شوند.

مثال :

فایلی با ۱۰ هزار بلاک روی دیسک IBM 3380 که دارای مشخصات زیر می باشند :

$$b'_{tt} = 0.84ms \quad b_{tt} = 0.8ms \quad B = 2400byte \quad r = 8.3ms \quad b = 10000$$

۲۰ = تعداد بلاک ها در هر شیار

مطلوبست محتسبه زمان اصلاح کل فایل :

الف) بافری به طول یک بلوک و $C_B < 2r$

ب) بافری به طول دو بلوک و $C_B < r$

ج) بافری به طول ۱۰ بلوک و $C_B < \frac{r}{5}$

د) بافری به طول شیار و $C_B < b'_{tt}$

ه) بافری به طول شیار و $C_B < b'_{tt}$ برای زمان خواندن ترتیبی فایل

الف) بلاک اول در زمان b_{tt} خوانده می شود و بعد از آن در بافر شروع به پردازش می شود. در این حال هد از روی بلوک ۲ رد می شود لذا رای خواندن بلال ۲ باید $2r$ زمان صبر کنیم و بعد از یک دور کامل می توان بلاک یک که اصلاح شده را بر سر جای خود (هد بعد از یک دور کامل بر سر بلاک یک می رسد) نوشت و بلافاصله بعد از آن بلاک ۲ به درون بافر خوانده می شود. لذا می توان با شرایط یک بافر به طول یک بلاک زمان خواندن، پردازش و نوشتن هر بلاک $b_{tt} + 2r$ می باشد لذا زمان اصلاح کل فایل

$$\text{زمان اصلاح کل فایل} = b * (b_{tt} + 2r) = 1000 * (0.8 + 2 * 8.3) = 174000ms = 174s$$

می باشد شرط $C_B < 2r$ به این خاطر داده شده است تا مطمئن شویم که پس از خواندن یک بلاک هنگامی که دیسک یک دور می زند پردازش بلوک خوانده شده تمام گردیده و می توان آن را بر روی دیسک نوشت.

(ب) با استفاده از بافرینگ مضاعف اصلاح هر دو بلاک پشت سر هم به زمان $2b'_t + 2r$ نیاز می باشد. لذا زمان اصلاح کل

$$= (2b'_t + 2r) * \frac{b}{2} = (2 * 0.84 + 2 * 8.3) * \frac{1000}{2} \approx 91s$$

زمان اصلاح کل فایل

می باشد $C_B < r$ یا همان $2C_B < 2r$ برای آن داده شده تا مطمئن باشیم که بعد از یک دور چرخیدن دیسک دو بلاک خوانده شده پردازش شده اند.

(ج) چون بافر دارای ۱۰ بلاک طول می باشد. لذا اصلاح هر ۱۰ بلاک پشت سر هم به $10 * b'_t + 2r$ زمان نیاز دارد لذا زمان اصلاح کل فایل

$$= (10 * b'_t + 2r) * \frac{b}{10} = (10 * 0.84 + 2 * 2.3) * \frac{10000}{10} = 25$$

ثانیه

شرط $C_B < \frac{r}{5}$ به این خاطر داده شده که در یک دور زدن دیسک باید ۱۰ بلاک تمام شده باشد $10C_B < 2r$ نتیجه می

$$C_B < \frac{r}{5}$$

گیریم

(د) طبق فرض مسئله تعداد بلاک ها در هر شیار مساوی ۲۰ است لذا می توان گفت اندازه بافر برابر با ۲۰ بلاک می باشد (به طول شیار) لذا زمان اصلاح کل فایل برابر است با

$$= (20 * b'_t + 2r) * \frac{b}{20} = (20 * 0.84 + 2 * 8.3) * \frac{10000}{20} = 16.7s$$

زمان اصلاح کل فایل

$$b * b'_t = 1000 * 0.84 = 8.4s \quad \text{هـ)}$$

زمان خواندن ترتیبی فایل با شرایط (هـ)

نتیجه می گیریم که با استفاده از بافری به طول شیار زمان اصلاح کل فایل تقریباً ۲ برابر زمان خواندن ترتیبی فایل می باشد.

فایل یا pile:

در بررسی پایل فرض می شود که طول هر باکت برابر یک بلاک می باشد فایل های پایل یا پراکنده بر خلاف فایل های ترتیبی ممکن است بعضی از فیلدهای آن مقدار نداشته باشند. (Null)

Sn	Family	name	Sn	Family	name
1321	Alizade	Ali		Alireza	Ali
1777	Ahmadi	Ahmad	1777		Ahmad
1821	Hosseini	Hossein		Hosseini	Hossein
1515	Asadi	Ali	1515	Asadi	Ali

فایل متراکم

فایل پایل (پراکنده)

این فایل را به دو دسته تقسیم می کنیم :

۱- متراکم (Dense)

۲- غیر متراکم (پراکنده Sparse)

همچنین دستیابی به این فایل ها به دو دسته تقسیم کرده ایم :

۱- ترتیبی

۲- تصادفی

افزونی (Redandance) :

اگر داده بیش از یک جا در بانگ اطلاعاتی ذخیره گردند افزونی به وجود می آید . مثلاً علی کریمی در تهران ساکن است در چندین جای بانگ وجود داشته باشد . لذا در موقع بهنگام سازی بایستی در تمامی جاها که این اطلاعات تکرار شده بایستی بهنگام سازی منتشر شود (propagating update) در غیر این صورت ناسازگاری (Inconsistant) رخ می دهد .

فشرده سازی فایل های اطلاعاتی :

در برخی موارد ممکن است بخواهیم فایل های اطلاعاتی را به صورت فشرده بر روی دیسک ذخیره کنیم که از دلایل مهم آن می توان انتقال فایل در شبکه ، کم بودن ظرفیت دیسک و یا بالا بودن افزونی فایل . باید توجه داشت که فشرده سازی عملیات را کاهش می دهد برای فشرده سازی نرم افزار ها و روش های مختلفی وجود دارد از جمله روش Haffman در ساختمان داده ها و یا یک روش دیگر آن نمایش تعداد کاراکترهای تکراری پشت سرهم با یک عدد می باشد . مثلاً داده AAAABBCBBBF را فشرده کنید .

4A2BC3BF فشرده شده .

* برای نمایش بهتر فایل اطلاعاتی با فیلدهای چند مقداری از روش ماتریس بیتی استفاده می کنیم .

مبانی	زبان فنی	سیستم	اسمبلی	برنامه سازی	ساختمان	ذخیره	سخت افزار	نام درس
نام استاد								
اکبری	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	
شیخ زاده	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	
مرادی	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	
اسماعیل زاده	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	

انواع افزونگی به دو صورت می باشد :

۱- طبیعی

۲- تکنیکی

در مثال فوق افزونگی از نوع طبیعی می باشد چرا که در تعداد از نمونه رکورد بعضی از فیلدهای تکراری هستند افزونگی تکنیکی جهت استراتژی های خاص مثلاً کلید خارجی یا اندیس گذاری استفاده می شود .

پارامترهای ارزیابی ساختار فایل :

۱. Tf : زمان واکنشی یک رکورد را گویند . یعنی پیدا کردن و خواندن رکورد .
۲. TN (Next) : زمان واکنشی رکورد بعدی بر اساس ترتیب معین
۳. TZ (Insert) : زمان درج یک رکورد جدید Tu 4 (update) زمان به روز رسانی یک رکورد
۴. TD (Delete) : زمان حذف یک رکورد TX (exhau) زمان خواندن کل فایل
۵. Ty : زمان سازماندهی مجدد فایل

زمان دوباره نویسی یک بلاک (TRW) :

در حالت کلی زمان نوشتن یک بلاک برابر با زمان خواندن آن بلاک می باشد لذا نوشتن یک بلاک به صورت تصادفی

$$s + r + b_{tt} \quad \text{زمان می برد و نوشتن بلاک به صورت انبوه} \quad b'_{tt} = \frac{B}{t'} \quad \text{زمان نیاز دارد که می توان در حالت انبوه نوشتن اگر به}$$
$$\frac{R}{t'} \quad \text{صورت رکورد به رکورد باشد . به صورت}$$

در نظر گرفت . چنانچه زمان پردازش یک بلوک کمتر از زمان $C_B < 2r - b_{tt}$ باشد . در آن صورت می توانیم بلاکی را که خوانده ایم در همان دور پس از اصلاح در سر جای اولیه اش ذخیره کنیم . لذا می توان نوشت زمان بازنویسی یک بلاک یا رکورد برابر با زمانی است که طول می کشد هد به اول بلاک برسد .

زمان انتقال بلاک از بافر به دیسک + زمانیکه طول می کشد به اول بلاک برسد = TRW

$$T_{RW} = 2r - b_{tt} = 2r : C_B < 2r - b_{tt} \quad \text{با شرط}$$

در صورتی که $C_B < 2r - b_{tt}$ باشد در آن صورت $TRW = 4r$ یعنی بایستی دو دور چرخش صورت گیرد .

مشخصات فایل های پایل (پراکنده) :

فایل پایل ساده ترین ساختار را داشته و رکوردهای آن بر اساس فیلدهای مرتب نیست . طول رکوردها متغیر بوده ، تعداد فیلدها و مکان آنها در رکورد و نمونه های مختلف ممکن است تفاوت باشد که در این صورت مقدار هر فیلد در مقابل آن نوشته شده است .